

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Bestuurskundige Berichten september 2004: thema: Europa

Heins, H.; Kasbergen, P.; Visser, E.; Plas, F. van der; Kleef, V. van; Horck, B. van; Elk, S. van

Citation

Heins, H., Kasbergen, P., Visser, E., Plas, F. van der, Kleef, V. van, Horck, B. van, & Elk, S. van (Eds.). (2004). Bestuurskundige Berichten september 2004: thema: Europa. *Bestuurskundige Berichten*, 19(3). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3211277>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3211277>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Bestuurskundige Berichten

Magazine van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden

Port betaald
Port payé
Pays-Bas

Beschouwing:

"Wat is dat eigenlijk,
de Europese grondwet?"

Verslag Summerschool:

"Na beide tentamens in de pub
informeel geëvalueerd te hebben..."

THEMA: EUROPA

Achtergrond:

"De Europese Grondwet zal de
verhouding tussen de Eerste en
Tweede Kamer veranderen"

Bestuurskundige
Interfacultaire vereniging Leiden

Wij zoeken *niet* zomaar bestuurskundigen. Wij zoeken bestuurskundigen voor het ministerie van Financiën.

Met je academische opleiding bestuurskunde ben je aantrekkelijk voor de arbeidsmarkt. Maar wat is aantrekkelijk voor jou? Laten we het daar eens over hebben op Korte Voorhout 7 in Den Haag, het thuisadres van het ministerie van Financiën. Daar gaan we over geld en goede raad met dezelfde veelzijdigheid als een moderne derailleur. We sturen en besturen, zetten processen in de juiste versnelling en schakelen graag een tandje bij als de discussie daarom vraagt.

En nu we het er toch over hebben: Financiën trekt graag de

sprint voor je aan. Slim om ons wiel te pakken.

Je hebt je vak in je hoofd en in je vingers. Je wilt doorgroeien en je kennis met opleidingen verder verdiepen. Het spreekt je aan om een bijdrage te leveren aan een gezonde maatschappij en een succesvol bedrijfsleven. Je durft verantwoordelijkheid te nemen voor het geld van de samenleving. Je voelt je thuis in een intelligente en inventieve omgeving. En naast dit alles ben je ook nog prettig in de omgang. Van mensen met dergelijke ambities

en eigenschappen zijn er niet zo gek veel. Gelukkig maar, want er is ook maar één ministerie van Financiën.

Op Financiën staat misschien wel een stoel voor je klaar. Ook zijn er voldoende stevige klussen om op te pakken. Je kunt bijvoorbeeld maatschappelijke discussies en politieke beslissingen vertalen naar een concreet uitgavenbeleid. Je kunt het begrotingsproces begeleiden of je coördineert de contacten tussen het ministerie en de Tweede Kamer. En in weer een andere

situatie voer je regelmatig overleg met verschillende minis-

teries en adviseer je over de financiële en economische gevolgen van beleidsvoorstellen. Om maar wat te noemen, want waar je stoel precies komt te staan, hangt mede af van je interesse, achtergrond en/of ervaring. In elk geval krijg je snel eigen verantwoordelijkheid en onze lijnen zijn daarbij kort; tot aan de minister toe. Je zult je werk dan ook vaak tegenkomen in de media. Omdat je niet zomaar een bestuurskundige bent maar een bestuurskundige van het ministerie van Financiën.

Bestuurskundigen m/v

Het financiële leven begint op Korte Voorhout 7

Wil je meer weten? Bel de recruiters via (070) 342 8532 of kijk op www.minfin.nl.

Werken bij *het Rijk* Als je verder denkt

REDACTIONEEL

Waarde Leden,

Voor u ligt de laatste editie van de Bestuurskundige Berichten van dit bestuursjaar. Het afgelopen jaar mag met recht een bewogen jaar genoemd worden. De oorlog in Irak, voortdurende terrorismedreiging (ook in eigen land) en de aanslag in Spanje hebben hun effect gehad op Europa en de EU. Geheel onverwacht is het thema van deze BB 'Europa' dan ook niet. Niet in de laatste plaats vanwege de Europese Verkiezingen en de toetreding van 10 nieuwe lidstaten, waar in deze BB ook aandacht aan besteed zal worden. Er is bewust voor gekozen om sommige artikelen in retrospectief te plaatsen, waar andere artikelen juist een duidelijke visie en vooruitblik zullen behelzen. Wie Europa een beetje gevolgd heeft kan bijna raden wat er in dit nummer zal terugkomen. In deze editie treft u een uitgebreid artikel over de, nog steeds omstreden, Europese Grondwet aan. Prof. dr. Bernard Steunenberg en mr. dr. Gerrit Dijkstra gaan in op de invloed van een Europese Grondwet op de verhouding tussen de Eerste en de Tweede Kamer en is er een beschouwing te vinden over de Europese Verkiezingen.

Niet alleen door middel van deze BB heeft de B.I.L. zich bezig gehouden met Europa. Het in mei georganiseerde Europees Parlementsverkiezingendebat getuigt tevens van bestuurskundige interesse voor Europa, waarvan een verslag in deze BB is terug te vinden. Naast bovengenoemde thema-artikelen is ook in deze editie een aantal vaste rubrieken zoals 'Geef de pen door', en 'B.I.L.-lid in Leiden' weer opgenomen.

Ten slotte wil ik u attenderen op de kiekjespagina alwaar visueel gemaakt is hoe het nieuwe bestuur het stokje van het oude bestuur overneemt. Op het moment van uitkomen van deze BB, is het nieuwe bestuur waarschijnlijk reeds geïnstalleerd. Er is een tijd van komen en een tijd van gaan. Het afgelopen jaar heb ik met een ontzettend gedreven, intelligente, scherpe, kritische en consistente BB-commissie getracht vier hoogwaardige BB's te vervaardigen. Als redactie hebben we getracht te prikkelen, te innoveren, uit te dagen en te verbeteren zowel op inhoudelijk vlak als qua lay-out.

Het aanvankelijke optimisme om vijf BB's uit te brengen (het is mogelijk) moest vanwege financiële redenen helaas worden getemperd. Dit heeft echter niet geleid tot een verminderd enthousiasme binnen de commissie. Sterker nog, gedurende het jaar is de commissie BB 'Druk Werk' 2003-2004 een hechte club geworden waarin vooral plezier het voornaamste doel was. Of de Bestuurskundige Berichten een hoger niveau heeft bereikt laten wij aan u over om te beoordelen. Naar mijn mening mag het resultaat er zijn.

Het was een eer en genoegen om met Peter Kasbergen, Bart van Horck, Elvira Visser, Simone van Elk, Frank van der Plas en Victor van Kleef samen te werken. Het doet mij deugd om te zien dat een gedeelte van deze commissie zich zal gaan inzetten als bestuur 2004-2005 en het andere gedeelte nog een jaar actief blijft voor de B.I.L. Er rest mij niets dan u veel leesplezier toe te wensen en Bart van Horck, mijn opvolger als secretaris en eindredacteur, veel succes te wensen.

Hessel Heins
Secretaris & Eindredacteur Bestuurskundige Berichten

Bestuurskundige Berichten

Postbus 9555, 2300 RB Leiden
Tel. 071-5273696
Fax. 071-5273979
E-Mail: bil@fsw.leidenuniv.nl
www.fsw.leidenuniv.nl/bil

Commissaris Hessel Heins

Redactieraad

Eindredactie Hessel Heins,
Peter Kasbergen

Dr. F.M. van der Meer
Prof. Dr. M.R. Rutgers

Hoofdredacteur Peter Kasbergen

Drukker Grafische Dienst UFB

Vormgeving Bart van Horck,
Elvira Visser

ISSN 0920-5772
Copyright 2004 B.I.L.

Redactie Peter Kasbergen, Elvira
Visser, Frank van der Plas, Victor
van Kleef, Bart van Horck, Simone
van Elk

Kopij voor de redactie Via e-mail
(bil@fsw.leidenuniv.nl) of op diskette in
Word formaat

Gastschrijvers: Prof. dr.
Steunenberg, Mr. dr. Dijkstra, M. van
de Waardt, W. Zantinge, K. Ullah,
drs. C. van den Berg, M.
Groeneveld

Advertenties Laurens Niëns,
071-5273696

Oplage 625 stuks

Abonnement Leden van de B.I.L. ontvangen Bestuurskundige Berichten gratis thuis. Voor niet leden kost een abonnement •11,35 per jaar. Dit dient te worden voldaan op bankrekening 56.65.22.357 t.n.v. de B.I.L. Leiden o.v.v. abonnement B.B. of op giro 9200 van de ABN-Amro Leiden o.v.v. B.I.L. rekeningnummer 56.65.22.357; abonnement B.B.

Bestuurskundige Berichten is een uitgave van de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden (B.I.L.) en verschijnt viermaal per jaar. Het is niet toegestaan zonder toestemming van de redactie op enigerlei wijze het geheel of delen van dit nummer te reproduceren. Waar redacteurs op persoonlijke titel hun mening geven is dit niet noodzakelijkerwijs die van de gehele redactie. De redactie behoudt het recht voor stukken in te korten, te veranderen dan wel niet te plaatsen.

Geachte leden,

Op het moment dat u dit leest is onze vereniging in handen van een nieuw bestuur. Een nieuw bestuur dat met nieuwe ideeën en initiatieven een jaar lang de verenging naar grotere hoogtepunten zal leiden. Eén van die hoogtepunten zal onder andere het lustrum zijn. Ons bestuursjaar zit er inmiddels weer op. Persoonlijk is dat een jaar geweest als Commissaris Activiteiten. Een jaar met verschillende activiteiten van een feest tot lezingen, en van excursies tot een Europees debat.

Het thema van deze BB sluit naadloos aan bij dat debat: 'Europa'. Een thema dat dagelijks van invloed is op ons. Als student hebben wij allen met Europa te maken door onder andere de invoering van de BaMa-structuur. In de studie Bestuurskunde worden we geconfronteerd met vakken als European Integration. Vandaar ook dat wij als B.I.L. het nut in zagen van een Groot Europees Verkiezings Debat eind mei. In samenwerking met een aantal andere verenigingen organiseerden we een debat waarin controversiële stellingen werden bediscussieerd door lijsttrekkers en nummers twee van de Europese politieke partijen. (zie verslag in deze editie)

Ook in de toekomst kunt u van onze vereniging verwachten dat zij Europees getinte discussies aan zal zwengelen binnen de studentenwereld, bijvoorbeeld over de Europese Grondwet.

Persoonlijk, en ook voor de rest van mijn bestuur voorlopig even geen discussies. Eerst maar eens zien bij te komen van een bewogen B.I.L.-jaar. Ofschoon ik, als lid van de Lustrumcommissie, alweer hard aan de slag zal moeten om een indrukwekkende lustrumweek te organiseren. Het laffe B.I.L.-hart tikt immers door, en daarbij geldt logischerwijs de slogan: *B.I.L. - best belangrijk!*

Kamran Ullah
Commissaris Activiteiten

4 - Naar een verenigd Europa

Hoewel waarschijnlijk weinig Nederlanders het weten, waren twee Nederlandse europarlementariërs, Suzanne Dekker en Aar de Goede van D66, in dat jaar de eersten die pleitten voor het opstellen van een Europese Grondwet.

17 - Eerstejaarsweekend 2004

Na aankomst op camping De Reeuwijkse Hout installeerde de groep zich in de twee legertenten, om daarna te beginnen aan een nieuwe kennismakingsronde onder het genot van een overheerlijke lunch. Tevens werd iedere deelnemer voorzien van een groene Heineken polo met daarop de tekst 'Wij gaan van B.I.L.!'.

25 - LCB 2004

Het LCB 2004 werd weliswaar door Leiden georganiseerd, maar vond plaats in het Congrescentrum de Leeuwenhorst in Noordwijkerhout.

BESTUURSKUNDIGE BERICHTEN

- 1 Redactioneel/Colofon
- 2 Bestuurspraak
- 3 Inhoudsopgave

THEMA - MARKTWERKING BIJ DE OVERHEID

- 4 Naar een verenigd Europa; de Europese Grondwet
- 7 Hennificatie
- 8 Europa begrensd of juist grenzeloos?
- 10 De Europese Grondwet en de verhouding van Eerste en Tweede Kamer
- 12 Samenvattend Artikel

VERENIGING

- 13 Verslag Europees Parlements debat
- 15 B.I.L.lid in Leiden: Boris van Bokhoven
- 16 Komische Noot
- 17 Eerstejaarsweekend 2004: Wij gaan van B.I.L.
- 18 Kiekjespagina
- 28 Het nieuwe bestuur stelt zich voor...

STUDIE

- 19 Geef de pen door aan...
- 21 Even voorstellen: de Opleidingscommissie
- 23 Verslag: Summerschool in Londen
- 25 Verslag: LCB 2004: "Grenzeloos vernieuwen?"

Naar een verenigd Europa; De Europese Grondwet

De Europese Unie in een notendop: Zes staten richten in 1951 de Europese Gemeenschap van Kolen en Staal op waarmee het allemaal begint. Op 18 juli 2003 presenteerde de Europese conventie - een vergadering van vertegenwoordigers van alle lidstaten en EU-organen - de definitieve ontwerpgrondwet. Wat is er in de tussentijd gebeurd? Wat is dat eigenlijk, de Europese grondwet? Wat staat er in die grondwet en waarom hebben we in Europa een grondwet nodig?

Om vijftig jaar Europese samenwerking samen te vatten is ten eerste te weinig ruimte beschikbaar en ten tweede is het dodelijk saai. We nemen dus een sprong in de tijd en belanden in het jaar 1979. Hoewel waarschijnlijk weinig Nederlanders het weten, waren twee Nederlandse

door het opstellen van een Europese Grondwet.

Na de val van de Sovjet-Unie in 1989 kwamen de hervormingen van de Europese Unie in een stroomversnelling terecht. De Franse president Mitterrand en de Duitse president Kohl drongen aan op een verdergaande samenwerking op monetair en politiek gebied wat leidde tot het Verdrag van Maastricht in 1992. Het Europees Parlement had bij monde van Fernand Herman - een prominente Belgische sociaal-democraat en lid van de partij Unie der Europese Federalisten - gemengde gevoelens bij dit Verdrag. Enerzijds

was een positief gevolg van Maastricht dat het Europees Parlement meer bevoegdheden kreeg en dat Europese besluiten in de Raad van Ministers voortaan door middel van meerderheidsbesluitvorming werden genomen. De Unie werd zo slagvaardiger. Anderzijds was een negatief aspect aan Maastricht dat het verdrag in de achterkamers tot stand was gekomen, tijdens onderhandelingen tussen regeringen. Het gevolg was een 'warrige en onleesbare tekst', die de geloofwaardigheid van het project naar Europese burgers toe een ernstige klap toebreacht.

Het Europees Parlement wilde in 1994 de Europese burger een helder alternatief bieden voor Maastricht en zo de Europese eenwording een nieuwe stimulans geven. Hiertoe had Fernand Herman in 1993 gewerkt aan het opstellen van een ontwerpgrondwet voor de Europese Unie, die in januari 1994 werd gepresenteerd. Hoewel dit ontwerp later een blauwdruk bleek voor de definitieve ontwerpgrondwet zoals die door de Europese conventie in 2003 is gepresenteerd, was er in 1994 nog geen brede steun voor een Europese grondwet. De noodzaak van een grondwet werd op de EU-top in Nice (2000) pas echt duidelijk. Er werd ingezien dat de uitbreiding met tien lidstaten niet gerealiseerd kon worden zonder grootschalige hervormingen van de Unie. In 2001 besloot de Europese Raad in het Belgische Laken een Conventie over de toekomst van de Europese Unie in te stellen. Deze Europese Conventie werd gevormd door vertegenwoordigers van de staatshoofden of regeringsleiders van de lidstaten, leden van de nationale parlementen, leden van het Europees Parlement en vertegenwoordigers van de Commissie. Bovendien kregen de kandidaat-lidstaten en vele andere Europese instellingen de status van waarnemer. De Conventie had tot taak de wezenlijke problemen die de toekomstige ontwikkeling van de Unie met zich meebrengt te bespreken en de verschillende mogelijke oplossingen te onderzoeken. Het doel van de Europese Conventie was een slotdocument op te stellen met daarin:

"Men hoeft in de toekomst slechts de grondwet van de EU te hebben gelezen om al een goed inzicht te krijgen in wat de EU is."

- ofwel verschillende opties met vermelding van de steun waarop deze konden rekenen,
- ofwel aanbevelingen in geval van consensus.

Samen met het resultaat van nationale debatten over de toekomst van de Unie vormde het slotdocument, de

ontwerpgrondwet, het uitgangspunt voor de besprekingen in de Intergouvernementele Conferentie (IGC) die van 4 oktober 2003 tot en met 18 juni 2004 heeft geduurd. Deze IGC had als doel het vaststellen van een

knelpunten aanduiden. Maar eerst zal ik het hebben over de term 'grondwet'. In het voorgaande heb ik het gehad over de Europese grondwet, maar strikt genomen is dat een foutieve benaming. Officieel heet het document dat eind oktober wordt ondertekend 'Verdrag tot vaststelling van een Grondwet voor Europa'. Dit roept de vraag op of we hier nu te maken hebben met een grondwet of een verdrag. Ironisch genoeg bevat de Europese grondwet een bepaling, artikel I-59, waarin staat dat het verdrag door één van de deelnemers met een zekere mate van

"De grootte van de EU vereist hervormingen in de vorm van een grondwet, anders dreigt het onwerkbaar te worden"

definitief verdrag, waarover uiteindelijk een akkoord is bereikt.

Lange tijd echter zag het er somber uit. Tijdens de Europese Raad van 12 en 13 december 2003 waren de onderhandelingen stukgelopen en ook nadat de besprekingen tijdens de Europese Raad van 25 en 26 maart 2004 waren hervat kwam er weinig positief nieuws uit Brussel. Onderstaand bericht, wat verscheen op de website van Buitenlandse Zaken, was lange tijd tekenend voor de sfeer tijdens de onderhandelingen.

De grondwet

Wat staat er eigenlijk in die grondwet en waarom verliepen de onderhandelingen zo moeizaam? Ik zal kort de hoofdlijnen van de grondwet bespreken en de belangrijkste

vrijblijvendheid opgezegd kan worden. De huidige verdragen waarop de Europese samenwerking is gegrond bevatten een dergelijke bepaling niet. Dit gegeven wijst meer in de richting van een verdrag dan een grondwet. Daarnaast kan men stellen dat het begrip 'Grondwet' nauw gekoppeld is aan de begrippen 'land' en 'staat' en dat daar in geval van de EU geen sprake van is. Wat wel pleit voor de benaming grondwet is het grote verschil tussen "normale" verdragen en de afspraken in EU-verband, namelijk het gegeven dat Europese afspraken rechtstreeks invloed hebben op het leven van de burger. Nederland maakt zodoende deel uit van een Europese rechtsorde. De lidstaten van de Europese Unie hebben bovendien geaccepteerd dat uitspraken en besluiten van de

Europese Commissie en het Europees Hof van Justitie voorrang hebben boven die van gerechtelijke instanties op nationaal niveau. De Europese grondwet is een uniek verdrag, omdat de bevoegdheden van de verschillende Europese instellingen en de rechten van de burgers er in vast zijn gelegd. Deze rechten, opgetekend in hoofdstuk 2, worden ook als volwaardige grondrechten aangemerkt. Hoe ziet die grondwet er dan in grote lijnen uit? Als volgt:

- *Voorwoord*

- *Preambule*; er loopt een discussie in de IGC over de vraag of het wenselijk is om christelijke grondslagen in de preambule te noemen.

- *Deel 1 - Basisbepalingen*; Dit deel is de kern van de ontwerpgrondwet. Vrijwel alle 59 artikelen zijn nieuw, of betekenen grote wijzigingen ten opzichte van bestaande verdragen. Dit deel regelt de institutionele en organisationele inrichting van de Unie. Het onderwerp dat politiek het meest gevoelig ligt wordt behandeld in Titel IV - De instellingen van de Unie. De 11 artikelen uit deze Titel bakenen de machtsverhoudingen binnen de Europese Unie af tussen enerzijds het Europees Parlement en de Europese Commissie (de 'communautaire organen'), en anderzijds de Europese Raad en de Raad van de Europese Unie (de 'intergouvernementele' organen). Knelpunten in de onderhandelingen tijdens de IGC zijn onder andere samenstelling van de Europese Commissie, aantal zetels in het Europees Parlement en de stemverhoudingen in de Raad.

- *Deel 2 - Grondrechten*; In dit deel staan de grondrechten van de inwoners van de EU beschreven. Volledig getiteld 'het Handvest van Grondrechten van de Europese Unie' is in 2000 al opgesteld tijdens de intergouvernementele conferentie in Nice. Het Handvest van Grondrechten garandeert fundamentele mensenrechten en is geïnspireerd op het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) uit 1951. Er is weinig discussie over dit deel van de grondwet en er zijn nauwelijks aanpassingen in gedaan door de IGC.

- *Deel 3 - Beleid en werking van de Unie*; Dit deel uit de ontwerpgrondwet

Op naar een verenigd Europa?

maakt met zijn 342 artikelen liefst 72 procent van de 475 tekstgedeeltes in de grondwet (artikelen, protocollen, verklaringen, preambule en voorwoord) uit. De meeste artikelen van deel 3 zijn 'spelregels', die de basisbeginselen uit Deel 1 een concrete invulling geven. Grote gedeeltes zijn – al dan niet met wijzigingen – overgenomen uit de bestaande verdragen van de Europese Unie en de Europese Gemeenschappen. In dit deel zijn weliswaar veel wijzigingen aangebracht door de IGC, maar echt politiek gevoelig ligt dit deel niet.

- Deel 4 - Algemene en slotbepalingen; De artikelen in dit deel gaan

"In zekere zin kan de ontwerpgrondwet worden gezien als een logische volgende stap in het integratieproces wat zich de afgelopen 50 jaar in Europa heeft voltrokken."

over zaken als het territoriaal toepassingsgebied van de ontwerpgrondwet, de duur van het verdrag en de talen waarin het opgesteld wordt.

- Protocollen en verklaringen

In de artikelen in de ontwerpgrondwet kan een tweedeling worden aangebracht. De artikelen die zijn gebaseerd op, of letterlijk overgenomen zijn uit, bestaande verdragen en nieuwe artikelen. Logischerwijs ging veruit de meeste discussie in de IGC over de nieuwe artikelen, want de bestaande zijn in het verleden al goedgekeurd. Als voorbeeld van nieuwe artikelen waarover veel discussie is geweest kunnen nog worden genoemd: de budgettaire bepalingen (vetorecht betreffende de financiële perspectieven en de bevoegdheden van het EP), het aantal beleidsterreinen waarover met een gekwalificeerde meerderheid besloten zou moeten worden en de invulling van de functie van een Europese minister van Buitenlandse Zaken.

Dat over de ontwerpgrondwet maar moeilijk knopen kunnen worden

doorgehakt is dus het gevolg van de politieke gevoeligheid van het document. Maar waarom ligt de ontwerpgrondwet nu zo gevoelig? Deze vraag beantwoorden is eigenlijk stof voor weer een nieuw artikel *an sich* en ik zal me er nu dan ook niet aan wagen. Om een tipje van de sluier op te lichten: tel de belangen van de 25 verschillende lidstaten op. Vermenigvuldig die uitkomst met begrippen als supranationaal en intergouvernementeel en een begin is gemaakt.

Rest me nog uiteen te zetten waarom we een Europese grondwet nodig hebben. Allereerst vervangt de grondwet alle verdragen en handvesten die sinds 1951 zijn gesloten in de EU. Dit vergroot de duidelijkheid en controleerbaarheid van de EU aanzienlijk. Men hoeft in de toekomst slechts de grondwet van de EU (ongeveer 150 pagina's) te hebben gelezen om al een goed inzicht te krijgen in wat de EU is. Een ander

belangrijk motief en drijfveer om de grondwet juist nu vast te stellen is het gegroeide aantal lidstaten. De grootte van de EU vereist hervormingen in de vorm van een grondwet, anders dreigt hij onwerkbaar te worden. Zo kan op dit moment één van de 25 lidstaten op sommige beleidsterreinen een beslissing blokkeren met het nationale veto. Terwijl het op sommige beleidsterreinen belangrijk is dat het nationale veto blijft bestaan, is het onwerkbaar als het te vaak wordt ingezet. Een derde en laatste reden voor een grondwet is de behoefte aan hervormingen in meer algemeenheid. In zekere zin kan de ontwerpgrondwet worden gezien als een logische volgende stap in het integratieproces wat zich de afgelopen 50 jaar in Europa heeft voltrokken.

Op 29 oktober 2004 zal de Europese grondwet op ceremoniële wijze in Rome worden ondertekend door de regeringsleiders en staatshoofden van de 25 lidstaten. De ondertekening zal plaatsvinden in dezelfde kamer in hetzelfde paleis als waar in 1957 het verdrag tot oprichting van de Europese

Gemeenschap werd ondertekend. Alle ceremoniële grandeur ten spijt is het echter zaak niet te vroeg te juichen. De Europese Grondwet treedt pas in werking als alle parlementen van de EU-lidstaten deze binnen twee jaar hebben bekrachtigd. Daarbij dient te worden opgemerkt dat in minstens tien landen een referendum over de grondwet wordt gehouden. In Ierland en Denemarken zal dit referendum bindend zijn, in België, Frankrijk, Groot-Brittannië, Luxemburg, Nederland, Portugal, Spanje en Tsjechië raadgevend. Deze referenda kunnen in landen als Groot-Brittannië, waar een sterke anti-EU stemming heerst, zeker nog roet in het eten gooien.

Wie meer wil weten over de Europese grondwet doet er goed aan te kijken op de website www.grondweteuropa.nl. Hier kan men onder andere een volledige tekst van de Europese grondwet vinden en vele nuttige commentaren erop. □

Peter Kasbergen

Nationalistische Pan-Europese Democratie

De afgelopen verkiezingen waren een ware hel voor ons. Maandenlang is er werk verzet om de Europese verkiezingen in elkaar te draaien en toch mislukte het weer jammerlijk. Ondanks de herhaaldelijke oproepen via de diverse media lukte het de politiek niet om de burger naar de stembus te krijgen. Bij de Europese verkiezingen is de helft van alle stemgerechtigden niet op komen dagen. Maar dit is bij lange na niet het ergste wat er zich heeft voorgedaan. Het is namelijk op zijn zachtst uitgedrukt 'frapant' te noemen dat juist de euro-sceptische partijen een fikse winst hebben behaald de afgelopen verkiezingen. Dit soort mensen haalt hun ideologie uit de nationalistische afkeer t.o.v. Europese eenwording. Dat de bevolking hiervoor wel te porren is, bleek wel.

Maar niet alleen de bevolking maakt zich schuldig aan het nationaal belang boven dat van het Europese te plaatsen. Het zijn de nationale politici zelf die eigenlijk niets anders doen dan kijken naar het nationaal belang. Voortdurend wordt de burger hiermee geconfronteerd. Zie maar eens de grondwet. Hiervoor vind de Minister-President het nodig een referendum uit te schrijven, alsof het volk ooit een goede afweging hierover zou kunnen maken. Maar kijk ook eens naar het aanstelling van de nieuwe voorzitter van de Europese Commissie. Daar wordt een fijn partijtje nationaal handjeklap geleverd waar je "U" tegen zegt. Dat de euro-sceptici nu gewonnen hebben is dus niet zo vreemd, die waren er al lang. Het enige verschil is nu dat ze ook in het Europees Parlement zitten.

Wat zijn nu de democratische gevolgen eigenlijk van dit politiek handjeklap van nationale belangen voor de E.U.? Welnu, historisch gezien kun je volgens Bart Tromp spreken van een "wanstaltig wangedrocht". In het boek "Democratie in verval?" schrijft hij een hoofdstukje vol over de Europese Unie. Tromp is niet echt optimistisch over de Unie. Volgens Tromp is het namelijk "niet waarschijnlijk dat dit gedrocht omgetoverd kan worden in een configuratie meer in overeenstemming met de vereisten van politieke democratie". Tromp suggereert dat doordat er nooit sprake is geweest van een gemeenschappelijk Europees doel, maar van nationalistische deelbelangen, er een wirwar van Europese organisaties is ontstaan die democratisch gezien nauwelijks deugen. Maar dit is niet het ergst, nee het ergste is namelijk dat dit volgens Tromp niet meer

kan worden gevormd tot iets dat wel democratisch is. Het is een sombere visie op de E.U., maar de afgelopen verkiezingen lijken dat, met de winst van de euro-sceptici met nationalistische ideologie, te bevestigen.

Nu is dit maar een kant van het verhaal. Want in die politieke wirwar van dat wat het "wangedrocht Europa", zijn ook nog een heel stel ambtenaren werkzaam. En nu zul je maar een ambtenaar zijn in dienst van de E.U.. Je bent dan dus in dienst van een organisatie die van binnenuit door een stel politici tegen zichzelf wordt opgezet. De euro-sceptici zitten je als ambtenaar vanaf nu in grote getalen letterlijk vanuit Straatsburg op de hielen. Dit lijkt me niet alleen slecht voor het instituut Europese Unie, maar het lijkt me een ware hel voor de ambtenaren in dienst van de Unie. Zit je daar mooi, helemaal te tering geleerd op dat concours, komen daar een stel eurosceptici aanzetten die de boel even voor je op stelten zetten.

Als het aan hen zou liggen zou je hele werkgever worden opgeheven en zou je nog een bloemetje krijgen met een kaartje "Bedankt voor de gedane moeite, veel succes verder!"

De Europese Unie is al een redelijk complex instituut dat bol staat van de nationalistische belangen, zie daarvoor bijvoorbeeld hoe het landbouwbeleid in elkaar steekt of het beleid t.o.v. visserij. Maar met deze uitkomst van de verkiezingen is het duidelijk dat deze nationale belangen nog meer de boventoon zullen krijgen binnen de Unie. Door een "dwaling van het volk" is de eurocraat gedoemd tot vaag nationalistisch-pan-europees beleid. Wellicht een mooie nieuwe term voor in Brussel, maar een nachtmerrie voor ambtenaren zelf.

Eens te meer wordt maar eens duidelijk dat het volk eenvoudig beïnvloedbaar is voor mooie inhoudsloze retoriek en dat de ambtenaar hierdoor het kind van de rekening wordt. En dan gaan we in Nederland ook nog stemmen over een Europese grondwet middels een referendum. Fijn, zo'n nationalistische pan-europese democratie. □

Hennie Hoenderbos

Is Europa begrensd of juist grenzeloos?

De Europese Unie (EU) is een economisch, politiek en juridisch samenwerkingsverband van een aantal Europese staten. Het lijkt alsof Europa benaderd, of gezien wordt als EU. Maar Europa is veel groter dan de 25 EU-lidstaten ons doen verhullen. Zo'n 45 landen maken deel uit van ons geografische werelddeel. Zo zijn er veel delen in Europa waar men het bestaan niet of nauwelijks van weet. Toch behoren deze gebieden echt tot Europa, geografisch gezien en dus ook politiek gezien. Het is dan ook goed dat er zich sinds mei dit jaar tien nieuwe lidstaten hebben aangesloten bij de Europese Unie. Zo komen we meer te weten over de cultuur, taal en de landschappen van de 'nieuwe' landen. Want Europa is als werelddeel veel meer divers dan veelal gebatelliseerd wordt.

Leeft een thema als Europa te weinig, is het niet interessant? Ik ben nu wel verzadigd van de oorlog in Irak en van 11 september, maar de uitbreiding van de EU heeft de eerstgenoemde nieuws-items niet kunnen verdrukken uit het nieuws.

Enkele maanden geleden zijn Grieks-Cyprus, Tsjechië, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije en Slovenië toegetreden tot de EU. Het totaal van deelandmakende landen komt hiermee op vijftientig. Door uitwisselings- en samenwerkingsprojecten tussen gemeenten en provincies van de oude en nieuwe lidstaten wordt de Europese samenwerking naar een hoger niveau gebracht.

Het totale gebied van de Europese Unie is 3,9 miljoen vierkante kilometer groot. In mei 2004 had de Europese Unie 453,3 miljoen inwoners, na komst van de tien nieuwelingen.

Nu er 25 staten deel uit maken van de EU, zijn er nog meer die graag willen toetreden tot de unie. Zo zijn Kroatië, Bulgarije en Roemenië serieuze kandidaten om op 'korte' termijn de unie te versterken. Gezien de situaties in de landen, zal enige aanpassing naar de maatstaven, die eens in Kopenhagen zijn opgesteld, nodig zijn.

Twee andere kandidaten zijn Macedonië en Turkije. Deze staten zullen nog heel wat moeten bewerkstelligen eer toetreding een feit is. Sterker nog, wat Turkije betreft, zal eerst de vraag afgehandeld moeten worden of het überhaupt wel lid mag worden, gezien de fikse cultuurverschillen.

Opvallende afwezigen zijn Noorwegen en Zwitserland, maar de redenen waarom deze landen niet lid zijn, moge bekend zijn.

De EU is qua omvang de tweede economische macht in de wereld. Alleen de NAFTA, die bestaat uit de Verenigde Staten, Canada en Mexico heeft een groter handelsvolume, maar is op juridisch en politiek gebied nog minder ver, hoewel het hoofddoel van de unie op economische basis gericht is.

Naast de NAFTA, is er een andere unie, namelijk het Gemenebest van Onafhankelijke Staten, waar Europa mee te maken heeft. Op acht december 1991 ondertekenden de leiders van Rusland, Oekraïne en Wit-Rusland in Minsk een

akkoord dat leidde tot de oprichting van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). Dit akkoord staat ook wel bekend als het Akkoord van Minsk. Het opvallende van deze unie is het feit dat deze uit zowel Aziatische als Europese landen bestaat. Ach, opvallend, het is vrij logisch gezien de geschiedenis en de afloop van de Sovjet Unie. De Aziatische deelnemers zijn: Kirgizië, Oezbekistan, Tadzjikistan en Turkmenistan.

Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Kazachstan, Moldavië, Oekraïne, Rusland en Wit-Rusland vormen de Europese tak van het verbond. Maar er is 'veel meer Europa'. Wij als Nederlanders denken vrij centraal te liggen, maar een gebied dat vaak

overgeslagen wordt, bevindt zich ten zuidoosten van Europa. De inwoners zijn weliswaar halve Arabieren, desalniettemin is het Europees gebied. Zo schuiven wij dus meer naar het westen op, kaarttechnisch gezien.

Armenië, Georgië, Oekraïne, Cyprus, het is allemaal het is Europees gebied. Ook Azerbeidzjan, althans het gedeelte ten noorden van het Kaukasusgebergte. De westelijke gedeelten van Kazachstan en Rusland tot aan Oeralrivier en het Oeralgebergte.

Turkije is eveneens half-Europees: het gedeelte ten westen en ten noorden van de Bosporus, de Zee van Marmara en de Damadellen begrenzen het Europese gedeelte.

Groenland, waar moeten we dit land bij indelen? Noord-Amerika of Europa, omdat het deel uitmaakt van Denemarken? Europa heeft ook een tal aan eilandjes, welke tot het grondgebied gerekend worden. Jan Mayen bijvoorbeeld, een klein eilandje gelegen in de Noorse Zee naast Groenland, een nietszeggend stuk grond met daarop een enorme NAVO-basis.

"Wat Turkije betreft, zal eerst de vraag afgehandeld moeten worden of het überhaupt wel lid mag worden, gezien de fikse cultuurverschillen."

Georgië is ons bekend geworden door de fluwelen revolutie en de Nederlandse 'first lady', de andere landen zijn alleen bekend door het WK-kwalificatievoetbal en dat is een triest gegeven.

Waarom weten we hier eigenlijk zo weinig vanaf? Ik zelf denk omdat er in de media, met name de televisiewereld, niet genoeg over te zien en horen is.

Op Discovery Channel, de 'documentairezender' bij uitstek, zijn enkel vogelspinnen en Hitler te zien. Hoewel deze zender niet Europees is, zou enige kaartkennis en actualiteit wel gepast zijn. Maar in Nederland wordt er ook weinig aandacht besteedt aan geografie. Bij de verkiezingen was de opkomst bedroevend laag omdat men nauwelijks wist welke landen,

voornamelijk door de matige belichting van de Europese verkiezingen. Geldgebrek is hier mijns inziens de reden voor.

Wat interessant zou zijn, is naast 'Kamerdebatten' ook live 'Europese debatten' uitzenden op televisie. Het is belangrijk dat we ons als Nederlanders

"De kloof tussen de burger en de Europese instellingen in Brussel, Luxemburg en Straatsburg moet verkleind worden."

meer Europeaan voelen en de mogelijkheden hiervoor nemen toe.

Financieel en economisch gezien, heeft de EU succes. Een tegenstander van de unie is de SP. Arbeid zal goedkoop worden en bedrijven zullen zich verplaatsen naar landen met een gunstig arbeidsklimaat. De SP noemt dit zelfs de 'Pan-Europese race'. Controle wordt steeds moeilijker en Europa zal volgens die linkse partij die 'een waakhond' naar Brussel wil sturen, verzanden in een markt. Maximale democratie zal zo afsterven. De Vlaamse De Clercq echter, is positief over komst van de nieuwe lidstaten en eventueel Turkije. Volgens hem zal een bredere interne markt de groei stimuleren omdat het inwoneraantal

rond de 500 miljoen komt te liggen, individuele grondrechten zullen beter nageleefd worden en de immigratie zal afnemen. Of dit laatste waar is, valt te betwijfelen gezien de opkomende arbeidsmigratie.

Hoe moeilijk besluiten met een grote groep is, blijkt uit de discussie over de Europese Grondwet. Deze Grondwet moet ervoor zorgen dat de drie hoofddoelstellingen die de leiders in december 2001 opgesteld hebben, tot uiting komen.

Ten eerste moet de kloof tussen de burger en de Europese instellingen in Brussel, Luxemburg en Straatsburg verkleind worden. Daarnaast moet het Europese institutionele

bouwwerk hervormd worden om te kunnen blijven functioneren in een uitgebreide Europese Unie met vijftientig lidstaten. Als derde zou de Europese Grondwet moeten leiden tot een sterkere positie van de Europese Unie in de wereld. Hoe dit beginsel er uit moet zien, of er wel of geen referendum gehouden moet worden onder de bevolking, het is lastig hier consensus over te bereiken. Dat is dus het zwakke punt van een grote unie. De Duitse Christen-democraat Pöttering wijst dan ook terecht op de mogelijkheid: "dat de Unie verder wil gaan dan haar draagkracht aankan maar vooral dat de Unie haar morele grondslag zou verliezen indien zij besluiteloos wordt."

Een 'hot item' dezer dagen is het toetredingsvraagstuk betreffende Turkije, de heer Wilders heeft er zelfs de VVD er voor moeten verlaten. Is Turkije Europees? Geografisch deels, historisch gezien nauwelijks.

Dit vind ik een cruciaal punt, want wat voor Turkije geldt, zou ook voor bijvoorbeeld ook voor Kazachstan en Georgië kunnen gelden.

VVD-voorman Frits Bolkestein komt op voor een Europa van kerntaken en verzet zich aldus tegen een al te verre gaande uitdijning van de Unie, zowel beleidsmatig als geografisch. Juist om de Europese binnenmarkt goed te laten functioneren wil hij stevige buitengrenzen. Zo is hij gekant tegen de toetreding van Turkije want naarmate Europa groter wordt neemt ook de behoefte aan een eigen identiteit toe.

Ik vind dat elk land wat bij Europa hoort, heeft ook het recht om mee te doen met de Europese politiek. Landen bij voorbaat uitsluiten van toetreding tot de unie, is niet gerechtvaardigd in mijn ogen. Zo kan de Europese Unie nooit uitgroeien tot een supermacht als de Verenigde Staten.

Zal de Europese Unie ooit uit alle landen van Europa bestaan? Ik ben bang van niet, gezien de recente conflicten rond de mogelijke toetreding van Turkije. Maar hoe groter de EU is, hoe meer waarde, macht en betekenis deze krijgt. Zolang we echter niet de moeite doen alle landen die binnen de geografische grenzen van Europa vallen te betrekken, blijft een Europese wereldmacht een illusie en zal de V.S. haar vooraanstaande positie in de wereld handhaven. □

Victor van Kleef

Noten:

- <http://europa.vvd.nl/>
- <http://www.grondweteuropa.nl/>
- <http://europa.sp.nl/opinie/>
- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Europa>
- Frits Bolkestein, 'De grenzen van Europa', Lannoo, 2004

Straks nog meer sterren?

De Europese Grondwet zal de verhouding tussen Eerste en Tweede Kamer in Nederland doen veranderen

De Europese Conventie, onder leiding van de Franse oud-president Giscard d'Estaing, heeft in een rap tempo een voorstel voor een Europese Grondwet ontwikkeld. De onderhandelingen over dit voorstel zijn op het moment van schrijven nog gaande. Over de hoofdtekst van de Europese Grondwet is al het nodige geschreven. Minder bekend is dat er ook nog enkele belangrijke protocollen aan de hoofdtekst zijn toegevoegd, waaronder het 'Protocol betreffende de toepassing van het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel'.

Dit protocol versterkt, indien het inwerking treedt, de positie van nationale parlementen in de Europese besluitvorming. Tot op heden is de aandacht in ons parlement voor Europese aangelegenheden beperkt. Daarbij komt, dat wanneer deze aandacht er wel is, het meestal te laat

wetsvoorstellen te motiveren in het licht van *subsidiariteit* (in hoeverre is Europees beleid noodzakelijk, gelet op de omvang van positieve dan wel negatieve externe effecten van het beleidsprobleem?) en *evenredigheid* (in hoeverre staat het gekozen instrumentarium van Europese regelgeving in verhouding tot de ernst van het aan te pakken

"Onbedoeld kan het protocol tot een verandering van sommige nationale politieke stelsels leiden en mogelijk, op termijn, tot convergentie binnen Europa."

komt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de omzetting van Europese richtlijnen in nationale wetgeving. Aan de inhoud van de richtlijn kan op dat moment niet meer worden getornd. Kritiek komt dan als mosterd na de maaltijd.

De inhoud van het Protocol

Lange tijd was het streven er enkel op gericht de positie van het Europese Parlement te versterken, onder andere door rechtstreekse verkiezingen en het verstevigen van de positie van het Europese parlement in het besluitvormingsproces. In het protocol wordt ervoor gekozen de nationale parlementen nauwer te betrekken bij de Europese besluitvorming. Dit kan met recht een belangrijke koerswijziging worden genoemd.

Volgens het protocol worden wetsvoorstellen door de Europese Commissie steeds toegezonden aan (onder andere) de parlementen van de lidstaten. De commissie dient deze

Het protocol heeft ingrijpende gevolgen voor het functioneren van ons Nederlandse parlement en voor de verhouding tussen Eerste en Tweede Kamer. Het protocol gaat uit van gelijkheid tussen de beide kamers. Parlementen met één kamer (zoals Denemarken) hebben geen probleem met deze opzet. Dat geldt ook voor parlementen zoals de Duitse, waarin beide kamers een min of meer gelijkwaardige rol spelen. In een stelsel waarin het politieke primaat duidelijk bij één van beide kamers ligt (zoals in Nederland bij de Tweede Kamer) leidt invoering van het protocol tot een relatieve versterking van de positie van de Eerste Kamer ten opzichte van de Tweede Kamer. Onbedoeld kan het protocol tot een verandering van sommige nationale politieke stelsels leiden en mogelijk, op termijn, tot convergentie binnen Europa. Welke invulling ook door het Nederlandse parlement zal worden gegeven aan het protocol, naast de Tweede Kamer zal ook de Eerste Kamer op het terrein van Europese wetsvoorstellen een belangrijker rol gaan spelen. Op deze wijze leidt het protocol (onbedoeld) tot verandering van de verhouding tussen de beide kamers van ons parlement. Dit is ook het geval voor andere nationale parlementen in Europa die op een vergelijkbare wijze als de Nederlandse zijn georganiseerd (denk bijvoorbeeld aan België en Frankrijk).

De voorgenomen invulling in Nederland

De beide Kamers van het Nederlandse parlement hebben een gemengde commissie in het leven geroepen, die een standpunt voorbereidt ten aanzien van de vraag hoe dit protocol in Nederland moet worden ingevuld. Deze gemengde commissie opteert er voornamelijk voor het advies tot stand te laten komen in de zogenaamde Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal. Dit voorstel is opvallend omdat de Verenigde Vergadering (samengesteld uit de voltallige leden van de Tweede en Eerste Kamer) in ons staatsbestel een vrij marginaal bestaan leidt. Sinds 1995 is deze Verenigde Vergadering slechts 15 maal bijeen geweest en dan wel uitsluitend voor prinsjesdag, de behandeling van

toestemmingswetten voor huwelijken van leden van het Koninklijk Huis en voor herdenkingen bij het overlijden van leden van het Koninklijk Huis. Verder is het idee om een speciale commissie uit deze Verenigde Vergadering te belasten met de toets op subsidiariteit. Toegegeven moet worden dat het instellen van een aparte commissie het voordeel oplevert van een integrale afweging in het licht van subsidiariteit. Twee belangrijke argumenten pleiten tegen een dergelijke constructie.

"Het betrekken van de kamercommissies heeft als voordeel dat de huidige, sterk door ambtenaren gedomineerde voorbereiding van Europese dossiers wordt doorbroken."

In de eerste plaats is, gelet op het aantal jaarlijkse beleidsinitiatieven, taakverdeling onontkoombaar. Zo is het aantal voorstellen, waarover jaarlijks geadviseerd moet worden, omvangrijk: sommigen verwachten jaarlijks duizend of meer wetsvoorstellen. Het is daarom onverstandig het voorbereidende werk op te dragen aan een daarvoor speciaal opgezette commissie. Beter is het om het uitbrengen van adviezen betreffende subsidiariteit te zien als één van de

hoofdtaken van de vaste kamercommissies. In de afgelopen decennia is Europese regelgeving belangrijker en op verschillende terreinen ook steeds gedetailleerder geworden. Meerdere commissies moeten zich tegelijkertijd over de voorstellen buigen. De noodzaak tot taakverdeling geldt in het bijzonder voor leden van de Eerste Kamer die hun lidmaatschap veelal combineren met een andere taak.

In de tweede plaats is voor de beoordeling van de inhoud van de voorstellen expertise noodzakelijk die veelal niet in één commissie aanwezig is. Op grond van beide argumenten ligt het voor de hand om de adviestaak aan de Europese Commissie in te bedden in de werkzaamheden van de bestaande, vaste kamercommissies van de Eerste en de Tweede

Kamer (en dus niet van een speciale commissie uit de Verenigde Vergadering). Het betrekken van de kamercommissies heeft verder als belangrijk voordeel dat de huidige, sterk door ambtenaren gedomineerde voorbereiding van Europese dossiers wordt doorbroken. Met een tijdige discussie over de beleidsvoorstellen van de Commissie worden beide Kamers actief en in een vroegtijdig stadium betrokken bij het voorbereidingsproces in Brussel.

Hoewel zes weken voor een reactie uiteraard een korte periode is, hoeft dit geen belemmering te zijn. Voordat voorstellen formeel naar de nationale parlementen worden gestuurd, zijn al geruime tijd concepten beschikbaar. Deze concepten kunnen aanleiding vormen tot een eerste oriënterende discussie binnen een kamercommissie. Deze werkwijze levert een verbetering op van de nationale parlementaire controle op het Europese beleidsproces en van de democratische verantwoording in Europa.

Afsluitend

De wijze waarop de parlementaire 'adviestaak' aan de Commissie wordt georganiseerd is essentieel voor de invloed van Nederland op de Europese besluitvorming. Het protocol gaat weliswaar uit van een minimaal aantal stemmen tegen een Commissievoorstel, maar uiteindelijk is de kwaliteit van de uitgebrachte adviezen doorslaggevend. Die bepaalt of de Commissie kans ziet om overtuigend aan te geven waarom zij toch doorgaat. Daarmee vormen de adviezen ook het aangrijpingspunt voor een eventuele juridische toets door het Europese Hof van Justitie.

De invloed op de Europese besluitvorming is niet het enige aspect. Door vaste kamercommissies de adviezen voor te laten bereiden, neemt bij de nationale parlementen het inzicht in de Europese ontwikkelingen sterker toe dan wanneer een aparte commissie in het leven wordt geroepen. 'Europa' is geen zaak meer voor Europa-specialisten, maar voor alle parlementariërs. De optie om een speciale commissie in het leven te roepen uit de Verenigde Vergadering van Eerste en Tweede Kamer, moet daarom worden afgewezen. □

Prof. dr. Bernard Steunenbergh
Mr. dr. Gerrit Dijkstra

Kijken zij straks anders tegen de senaat aan?

Samenvattend thematisch artikel

Europa, best belangrijk. Met deze leus en bijbehorende campagne probeert de overheid al sinds het begin van het jaar 2004 de burgers attent te maken op de invloed die de EU heeft op het besturen van het land en zodoende op het dagelijks leven. Het was ook broodnodig om dit jaar een offensief te starten, want er hebben een aantal belangrijk gebeurtenissen plaatsgevonden. Allereerst is de EU per één mei uitgebreid met tien nieuwe lidstaten, waarmee het totaal op 25 is gekomen. Over deze nieuwe lidstaten en over de grenzen van Europa ging het artikel van Victor van Kleef. In zijn artikel heeft hij aangegeven hoe belangrijk het is dat Europeanen beseffen wat geografisch gezien Europa is.

Een ander belangrijk aspect van de EU is zijn transparantie, of beter gezegd het gebrek eraan. De uitbreiding betekende dat de besluitvorming in de EU grondig moest worden herzien en de overzichtelijkheid van de verdragstructuur flink moest worden verbeterd. Hiertoe is een ontwerpgrondwet opgesteld die op 29 oktober in Rome zal worden ondertekend. Over de geschiedenis van deze grondwet en wat er in grote lijnen in staat handelde het artikel 'Naar een

verenigd Europa'. Uit dit artikel blijkt tevens dat een Europese grondwet nog lang geen zekerheid is. Zowel een veto van de nationale parlementen van de lidstaten als negatief uitvallende referenda onder de bevolking kunnen bekrachtiging van de grondwet nog in de weg staan.

Dat deze mogelijkheid zeer reëel is bleek uit het artikel 'U bent toch ook geweest?' over de Europese verkiezingen van tien juni jongstleden, de tweede belangrijke gebeurtenis dit jaar. Het opkomstpercentage van de verkiezingen was Europees gezien lager dan ooit; 44,2%. Bovendien wonnen vooral de eurosceptische partijen, wat aangeeft hoe wantrouwend veel Europeanen ten opzichte van de EU staan. Wanneer deze trend doorzet vrees ik dat de nationale referenda over

de Europese grondwet wel eens een negatieve uitslag kunnen hebben.

De derde belangrijke gebeurtenis dit jaar betreft de ondertekening van de -reeds veelgenoemde - Europese grondwet op 29 oktober. Dat deze grondwet niet alleen op Europees niveau de verhoudingen wijzigt, maar ook op nationaal niveau was het onderwerp van het artikel 'De Europese Grondwet zal de verhouding tussen Eerste en Tweede Kamer in Nederland doen veranderen'. Behalve de hoofdtekst zijn aan de grondwet ook nog een aantal protocollen toegevoegd, waaronder het 'Protocol betreffende de toepassing van het subsidiariteit- en het

evenredigheidsbeginsel' - waarover het artikel specifiek handelt. Het parlement zal naar aanleiding van dit protocol moeten bepalen hoe het omgaat met de grote stroom complexe beleidsinitiatieven die vanuit Brussel onze kant op komen.

Als vierde en laatste belangrijke gebeurtenis dit jaar moet het Nederlandse voorzitterschap van de EU worden genoemd. Dit voorzitterschap - dat loopt van één juli tot en met 31 december - eist van de regering dat ook zij een manier vindt waarop zij

omgaat met alles wat er vanuit Brussel en de rest van Europa op ze af wordt gevuurd. Een mooi logo hebben ze in ieder geval, nu nog proberen om als kleine lidstaat op substantiële wijze de stem te laten horen in grote kwesties. Een kwestie als de oorlog in Irak of de toetreding van Turkije tot de EU. Over deze en andere *issues* en de wijze waarop de verhoudingen tussen de EU en de VS erdoor vorm krijgen schreef Caspar Ten Berg in zijn artikel 'Over Europa en de Verenigde Staten, en wat er misging'. En natuurlijk formuleerde ook onze eigen Hennie Hoenderbos in zijn zo kenmerkende bewoordingen hoe hij over Europa denkt. □

Peter Kasbergen

Verslag Groot Leidsch EP-verkiezings Debat

Europa wordt belangrijker voor de bewoners van haar continent. Steeds vaker duikt dan ook de vraag of op we ons Nederlander of Europeaan voelen. De naderende verkiezingen voor het Europees Parlement waren voor de Bestuurskundige Interfacultaire vereniging Leiden dan ook reden om deze vraag in een debat te stellen. Samen met LVVS Augustinus, ELSA Leiden en de SPIL werd op 25 mei van dit jaar het Groot Leidsch Europees Parlement Verkiezingen Debat georganiseerd.

Al voor aanvang van het debat zat de stemming er goed in. Waar de organisatie van het debat bezig was de vele bobo's in een sfeervolle achterkamer van de Hooglandse Kerk te ontvangen, werden de studenten op het plein voor de Kerk opgewacht door de politieke jongerenorganisaties. Velen flierden in de zonnige binnenstad van historisch Leiden, anderen beloofden suikerspinnen na afloop van het debat.

Toen éénmaal "die man met een ketting om" ook binnen was, konden we beginnen. Voor een publiek van honderden enthousiaste studenten openden Elsely Kingma en Joost Blijde de avond. Het voorzittersduo, dat op het laatste moment

opgetrommeld was, legde uit hoe de avond eruit zou komen te zien. Het beloofde een waar spektakel te worden. De officiële aftrap van de avond werd gedaan door de Rector Magnificus. Hij sprak zijn studenten toe en onderstreepte het groeiende belang van de Europese Unie. Rector Breimer was trots om de naam van de Universiteit Leiden te mogen verbinden aan het initiatief van de vier verenigingen. Met een soepele beweging sprong hij van het podium om plaats te nemen tussen de studenten.

De bühne was vrij voor de burgemeester Lenferink van Leiden, met een minder soepele beweging dan de Rector begaf hij zich richting de microfoon. "Ik ben burgemeester van de stad met gemiddeld het laagste IQ van Nederland. Als ik de zaal echter in kijk dan valt dit relatief mee." Met deze hartverwarmende openingszin begon de burgemeester aan zijn speech. Hij sprak de studentengemeenschap toe en benadrukte dat zij de toekomst van

Nederland, maar ook van Europa zijn. Logischerwijs legde hij ook uit dat Leiden meer met de Europese Unie heeft dan menigeen zou denken. Nadat de burgemeester een luid applaus had gehoord stapte hij van het podium, om één beweging richting de uitgang te gaan, het luisteren van een debat immers is te kostbaar voor een eerste burger.

"Ik ben burgemeester van de stad met gemiddeld het laagste IQ van Nederland. Als ik de zaal echter in kijk dan valt dit relatief mee."

De debaters van de verschillende politieke partijen zaten inmiddels al te popelen om te beginnen, zelfs de jeuk was te zien op hun scherpe tongen. Elsely en Joost stelden de debaters voor aan de volle kerk. Tevens werd de debaters duidelijk gemaakt hoe de debatten zouden gaan lopen. Ieder debat zou worden ingeleid door een filmpje vanuit een Europese hoofdstad, zodat twee debaters vervolgens met elkaar konden gaan discussiëren, waarna de andere vier zich mochten mengen in de dialoog. Uiteindelijk was de microfoon voor iedereen, zodat ook studenten vragen konden stellen, en hun mening konden geven. Op het moment dat het voorzittersduo dit uitlegde, hadden we niet kunnen denken dat TweeVandaag een

week later dezelfde debatmethode zou gebruiken voor hun televisiedebat.

Door middel van een mega-beamer werd op het grote scherm achter op het podium het eerste filmpje gepresenteerd. Vanuit Letland werd de eerste stelling gelanceerd door de Letse president. De stelling luidde 'Burgers moeten zich naast hun nationale identiteit ook Europees inwoner voelen'. Een actuele stelling, zeker na de toetreding van alle nieuwe lidstaten. De lijsttrekkers van D66 en SP mochten dit debat aftrappen. Sophie In 't Veld was het zeer met de stelling eens en benadrukte het belang van het 'Europees samen zijn'. Erik Meijer van de Socialistische Partij daarentegen schreeuwde uit dat Europeaan zijn natuurlijk de toekomst is, maar dat we ook Nederlander zijn, en sterker nog verwant zijn met de regio. Samenvattend kongesteld worden dat de gemiddelde student zich vooral student voelt, en dan pas Nederlander en daarna pas Europeaan.

De tweede stelling werd vanuit de pittoreske omgeving van Boedapest gepresenteerd. Jan Marinus Wiersma (PvdA) en Esther de Lange (CDA) debatteerden over de stelling of de grenzen van Europa moeten blijven zoals ze zijn, of best open mogen. Ofschoon ze het erover eens waren dat de grenzen best open kunnen zijn, veranderden ze lichtelijk qua mening toen ze vernamen dat het studentengezelschap in de zaal niet per se open grenzen wilde. Het debat leek gewonnen te worden door Wiersma, al valt af te vragen of dat te maken had met de vele JongeSocialisten, en de

Lijsttrekkers met elkaar ingesprek

ACTIVITEIT: EP-DEBAT

weinige Christelijke Jongeren in de kerk. Het pittigste debat moest dan nog komen. Nog amper bekomen van het tweede debat werd het volgende filmpje vertoond. Met een prachtig filmpje ondersteund met Portugese tonen werd vanuit Lissabon aangekaart of 'de Europese Unie uitgebreid of verdiept moet worden.' De kersverse lijsttrekker van GroenLinks Kathalijne Buitenweg, die het zichtbaar koud had, ging hierover in debat met voormalig lid van Augustinus en SPIL, VVD'er Han ten Broeke. Beiden kunnen zich vinden in de uitbreiding met Turkije. Maar Han ten Broeke bracht wat meer nuances aan, zo moet Turkije gaan voldoen aan vele eisen. En bij Turkije moest het blijven, immers stel je voor dat we straks discussiëren of Madagaskar erbij moet. Kathalijne Buitenweg kreeg het hier plots warm van. Mensenrechten zijn belangrijk, zei ze, maar als je aan alle eisen van de Europese Unie voldoet dan mag je erbij. Hoewel ook zij Madagaskar niet bij het continent vond horen. Het laatste debat was een bijzondere dankzij de inleider. De lijsttrekker van Democratisch Europa, Sammy van Tuyll van Serooskerken, leidde zijn stelling in. Hij richtte zijn partij op om het tegengeluid te laten horen. Naar zijn mening heeft de huidige Europese

politiek niets gedaan. Hiermee ging hij in tegen alle zes de partijen. Voor het eerst die avond zagen we een coalitie die van uiterst links tot geheel rechts liep. Van Serooskerken was echter niet van zijn voetstuk te brengen. Met een oproep om op zijn partij te stemmen, bereikte hij het resultaat dat hij wilde. Naar later bleek werd de avond afgesloten door een goede oude vriend van de heer van Serooskerken, drs. Sjerp van de Vaart, directeur van het Bureau Europees Parlement Den Haag. Vanaf het begin van de organisatie van het debat was hij vanuit zijn bureau betrokken bij de organisatie van dit debat. De cirkel was dan ook rond op het moment dat hij het debat samenvatte. Hij eindigde zijn samenvatting op gepast wijze, en volledig in het gedachtegoed van wijlen prins Claus von Amsberg: Als een echte Europeaan deed hij zijn das af en smeedt hem een paar meter verderop. Slechts een handvol studenten had naar aanleiding van de avond een stemkeuze kunnen maken, bleek middels ouderwets hand op steken. Zo werd het tijd voor de plechtigheden aan het einde van de avond. Iedereen werd om de beurt bedankt. Toen ook het in grote getalen aanwezige publiek werd bedankt, droop iedereen af richting de geur van de suikerspinnen, die door een

jongerentak van een uiterst sociale partij, zoals bij aanvang beloofd, werden uitgedeeld.

De verkiezingen zijn inmiddels achter de rug. Verkiezingen die voor het Bureau Europees Parlement in ieder geval een succes zijn geweest door de hogere opkomst dan in 1999. Een opkomst die ook in Leiden wat hoger was. Zou het initiatief van de B.I.L. en de drie andere verenigingen misschien toch hebben geleid tot een hogere opkomst?

Nog geen europarlementariër in de media gezien, geen europarlementariër die de Nederlandse bevolking uitleg is komen geven, nog geen enkele toezegging uit het debat is waargemaakt. Wat zijn we ook ongeduldig, we moeten ze daar ver van ons bed wat tijd geven. Alhoewel het referendum over het Europees Grondwettelijk Verdrag eraan zit te komen. Misschien voor de B.I.L. wel genoeg reden voor een nieuw prachtnitiatief. Het mysterie rond het 'best belangrijke' Europa leeft immers voort! —□

Kamran Ullah

Bestuur Broekema 2003-2004 dankt al haar commissieleden voor hun uitmuntende inzet het afgelopen jaar!

B.I.L.-LID IN LEIDEN

Interview B.I.L.- lid in Leiden...met Boris van Bokhoven

Boris van Bokhoven is sinds een paar weken bestuurslid van de Algemene Leidse Studentenvereniging Quintus. Als bestuurslid exploitatie II en debiteuren maakt hem dat het laatste B.I.L.-lid in Leiden van deze jaargang.

Waarom ben je Bestuurskunde gaan studeren?

Ik had op de middelbare school een bèta-vakkenpakket en ben na mijn middelbare school bouwkunde in Delft gaan studeren. Dat vond ik echter toch

toezeggen, omdat ik net veel punten aan het halen was. Uiteindelijk hebben mijn medebestuursleden, waar ik het erg goed mee kan vinden, de doorslag gegeven. Bovendien is zo'n bestuur een 'once-in-a-lifetime' mogelijkheid.

Hoe ben je in het bestuur terechtgekomen?

Ik heb 3 jaar in de mensacommissie gezeten, een

"De studie moet intensiever en de materie moet veel diepgaander zijn."

niet echt leuk, en ik ben daar na een jaar mee gestopt. Het aspect van bouwmanagement beviel me wel en ik heb besloten daar iets mee te gaan doen. Ik ben in dat jaar actief geweest in de gemeentepolitiek in Noordwijkerhout, want ik baalde van de verkeersdrempels die de gemeente had geplaatst, maar die totaal ineffectief waren. Daardoor is mijn interesse voor politiek en openbaar bestuur nog meer aangewakkerd. Toen ik op zoek ging naar een nieuwe studie heb ik nog overwogen om politicologie te gaan studeren, maar dat vond ik te nauw. Bestuurskunde was breder en dat beviel me wel. Intussen ben je 4^e jaars student.

Ja, ik heb m'n 1^e en 2^e jaar zo goed als afgemaakt en was voortvarend bezig met 3^e jaars vakken toen ik werd gevraagd voor het bestuur van Quintus. Ik heb getwijfeld of ik moest

gala georganiseerd en in de KMT-commissie gezeten. Ik ben dus vrij actief geweest, ook in mijn dispuut Amigos. Toch had ik eigenlijk niet gepland om bestuurslid te worden, omdat ik hard wilde gaan studeren. Nu ga ik proberen om toch een paar vakken te halen dit jaar.

Wat is er nuttig aan een bestuursjaar voor je studie?

Ik vind het leerzaam om te merken dat je als groep verantwoordelijk bent voor de vereniging en dus gezamenlijk fouten moet corrigeren. Je kunt niet zomaar gaan vingerwijzen, maar je moet samen aan een oplossing werken. Ook heb ik gemerkt dat je van alle kanten kritiek

krijgt van de leden, maar dat het zaak is een middenweg te vinden tussen proberen iedereen tevreden te houden en je eigen koers varen.

Moet je je als bestuurslid anders gedragen dan als gewoon lid?

Mijn functie vereist veel zakelijkheid en precisie. Je moet verantwoordelijkheid voor je handelen nemen, ook als je aan het borrelen bent. Intern moet je opletten in de zaal of alles goed verloopt. Je echt uitleven moet vooral extern gebeuren.

Waar wil je naartoe met je opleiding?

Ik vind de EU een heel interessant fenomeen. Ik ben van mening dat de EU geen politiek orgaan moet worden, maar zich moet focussen op het creëren van een volledig vrije markt in Europa. Wat ik concreet wil gaan doen na mijn studie weet ik nog niet. Of dit bestuursjaar dat zal beïnvloeden weet ik ook nog niet. Daarvoor ben ik nog te kort bestuurslid.

Wat is je mening over de opleiding Bestuurskunde?

Ik vind de opleiding goed georganiseerd, maar het

Boris van Bokhoven, Bestuurslid Quintus en B.I.L.-lid.

collegeaanbod matig. Aan werkgroepen heb ik een hekel, maar ik zou wel graag veel meer hoorcolleges zien. Nu begin ik een week voor de tentamens met studeren en toch haal ik punten. Dat zou niet mogen. De studie moet intensiever en de materie moet veel diepgaander zijn. Ik vind veel vakken, zeker de inleidende vakken, te basaal en te weinig theoretisch.

Hoe zie je de B.I.L.?

De B.I.L. is een goede organisatie met af en toe erg interessante activiteiten. Wat me van de B.I.L. tegen de borst stuit is dat het wel heel duidelijk een door Augustijnen gedomineerde club is. Er heerst een sterke ons-kent-ons sfeer en dat zou niet zo moeten zijn bij een onafhankelijke studievereniging.

Een sfeer die overigens elk lid kan veranderen, door te solliciteren op één van de vele commissies.

De B.I.L. is immers een vereniging voor en door de leden! □

Peter Kasbergen

“Komische Noot?!”

Engels gevoel voor humor...

EJW 2004: Wij gaan van B.I.L.!

Voorafgaand aan de EL CID heeft de B.I.L. dit jaar, zoals de traditie het ons heeft meegegeven, wederom het eerstejaarsweekend in Reeuwijk georganiseerd. Gesproken mag worden van een waar succes, mede door de massale opkomst van sjaarzen, een stralend zonnetje en bovendien een geweldige ambiance.

In de ochtend vroeg verzamelden de nieuwe eerstejaars, het bestuur, het f.t.-bestuur en de mentoren zich op Leiden Centraal om een geweldig weekend tegemoet te gaan. Bijzondere vermelding verdienen Wouter Zantinge en Mathijs van de Waardt, welke aanwezig waren op het weekend na een korte nacht en een reis vanuit Londen. Ter opvulling van de tijd die de groep EJW'ers moest wachten in Bodegraven, werd het namenspel gespeeld. Namen als Moody Maarten, Flitsende Femmy en Achterlijke Arnoud vlogen om ieders oren, zodat niet alleen de namen, maar ook de tijd voorbij vloog en iedereen elkaar al wat beter kende.

Na aankomst op camping De Reeuwijkse Hout installeerde de groep zich in de twee legertenten, om daarna te beginnen aan een nieuwe kennismakingsronde onder het genot van een overheerlijke lunch. Tevens werd iedere deelnemer voorzien van een groene Heinekenpolo met daarop de tekst 'Van B.I.L. gaan!'. Traditiegetrouw werd het B.I.L.-stickerspel gespeeld wat de onderlinge integratie zeker bevorderde. Met recht kan gezegd worden dat het stickerspel wederom een groots succes was. Op dit soort momenten kwamen verborgen talenten tevoorschijn; recordhouders hadden wel zes stickers met namen of voorwerpen geraden.

Het aankomend bestuur had zich gereed gemaakt voor het tweede deel van het programma, dat plaats zou vinden aan de Reeuwijkse plassen. Dit creatieve, weergaloze en succesvolle onderdeel werd ingeleid door de zangkunsten van de enige echte Robbie Ronald, in de persoon van Peter Kasbergen. De zanger schraapte zijn keel en nam de sjaarzen op sleeptouw, zodat desfeer er goed in kwam. Desfeer bleek aanzienlijk te bekoelen toen televisiebitch Chazia Mourali (Simone van Elk) ten tonele kwam. Zij onderwierp onder meer Saskia en Arnoud aan vele vragen in een B.I.L.-

aflevering van 'De Zwakste Schakel'. De belangrijkste opgedane kennis van de dag was het woord 'lustrum', welke om de vijf jaar gevierd wordt. De betekenis van dit woord was helaas onbekend bij de deelnemende sjaars. Schokkend was het dat zelfs de afkorting BSA niet tot herkenning leidde bij de deelnemers. Naast Chazia Mourali gaven ook Nance (Elvira Visser) en François Boulangé (Matthijs Groeneveld) acte de

présence met een eigentijdse versie van het gezellige televisiespelletje Lingo. Woorden als 'sjaars', 'billig' en 'bigmac' passeerden de revue. In een spannende strijd der seksen bleek het vrouwenkoppel de uiteindelijke winnaar.

In het televisieblok werd het programma 'Cash & Carlo' gepresenteerd door Mathijs van de Waardt als Carlo Boszhard. Met zijn assistenten Bart en Petra presenteerde hij vele artikelen. Te winnen viel onder meer een krat bier, een B.I.L.-das, een diepvriespizza en een pak condooms met fruitsmaak. De winnaars waren enorm blij met hun prijzen. Tot slot presenteerde Peter Kasbergen het programma 'The Grind' met dance contest 'Shake your B.I.L.'. Iedereen schudde zijn billen en danste zo goed als hij kon, maar slechts één persoon kwam als winnaar uit de bus; Bram was de gelukkige en werd de trotse eigenaar van een gouden lp.

Na terugkomst op de camping, wat sportieve ontspanning en het diner was het tijd voor de welbekende campingdisco. Op deze weergaloze avond was het niet alleen de camping-dj die van zich liet horen, ook zanger Johnny was van de partij. Met zijn weergaloze stem en Hollandse repertoire bracht hij de menigte in extase. De disco was slechts kort aan de gang, of de volgende campingberoemdheid diende zich aan en zij bracht onder meer country en Janis Joplin ten gehore. Ze was helaas iets te veel van het goede. De B.I.L. zat niet stil en liet door middel van Peter Kasbergen ook van zich horen. Met het nummer 'My Way' van Frank Sinatra trad hij op geheel eigen wijze in de spotlights. De (B.I.L.-)menigte was laaiend enthousiast. Vervolgens gaf

Peter het 'muzikale' stokje door aan een volgende plaatselijke grootheid, tot grote spijt van vele B.I.L.-leden. De bewuste zangeres zonder naam bleef helaas zingen tot in de kleine uurtjes. De volgende dag kwam iedereen langzaam op gang, na lang gefeest te hebben. De enige Reeuwijkse activiteit die nog op het programma stond, was de boottocht. Helaas kwam deze iets te laat aan, maar dit was geen probleem, aangezien het weer zeker niet te wensen over liet. Na een middagje toeven op het water was het weekend ongeveer op zijn einde gelopen. De sjaarzen keerden huiswaarts, of richting Leiden, om nog deel te nemen aan het verenigingsetentje in het Leidse pannenkoekenhuis 'Oudt Leyden', waar het nog lang gezellig bleef... □

Matthijs Groeneveld

Jolijt alom tijdens het stickerspel op het EJW

Ook de campingdisco was weer een succes

P.K.: P.I.M.P.

Op de bedrijvenborrel gaf Zenc een mooie presentatie

De heren De Schepper, Minken en v/d Waardt vermaakten zich uitstekend!

Zuurmond & Co. op de borrel van Zenc

Over Europa en de Verenigde Staten, en wat er misging

De recente uitbreiding van de Europese Unie is van historisch belang om twee redenen: het is de grootste toetredingsronde ooit, en het maakt een definitief einde aan de naoorlogse tweedeling van Europa. Toch is er in de Verenigde Staten -het land dat sinds het ontstaan van die tweedeling zich zo nauw verbonden voelde met Europa- maar weinig aandacht voor deze cruciale ontwikkelingen. Is dit tekenend voor de huidige transatlantische verhoudingen?

Misschien moet Europa zich deze Amerikaanse desinteresse niet persoonlijk aantrekken. De uitbreiding van de NAVO met zeven nieuwe leden ging in Amerika ook vrijwel onopgemerkt voorbij. In de VS houdt men zich traditioneel maar met één *issue* tegelijk bezig, en momenteel zijn dat er al twee: Irak en de aanstaande verkiezingen. Desondanks is het verontrustend dat het de Amerikanen zo weinig kan schelen dat de EU tien nieuwe leden heeft gekregen, waarvan

EU vallen. De EU en de VS zijn elkaars belangrijkste handelspartners. Onderlinge zakelijke transacties lopen op tot 3 miljard dollar per dag. Als er een handelsconflict is, bijvoorbeeld over staal of intellectueel eigendom, treedt de WTO op als arbiter. Juist omdat de economische belangen van de VS en de EU zo nauw met elkaar verweven zijn, wordt er gewerkt aan het verminderen van verschillen en aan de harmonisering van regelgeving op economisch gebied.

"De uitbreiding van de NAVO met zeven nieuwe leden ging in Amerika vrijwel onopgemerkt voorbij"

Ten tijde van de Koude Oorlog was deze verbondenheid ook duidelijk aanwezig op het strategische en diplomatieke vlak. Het was de Verenigde Staten er alles aan gelegen om stabiliteit en welvaart te helpen creëren op een continent waar oorlog altijd op de loer had

er acht ooit deel uitmaakten van het Sovjet blok.

Het probleem zit hem duidelijk in de wonden die de besluitvorming rond de oorlog in Irak achtergelaten heeft. Door deze crisis is in Europa de indruk ontstaan dat de Amerikaanse regering eigenlijk meer belang hecht aan een verdeeld Europa dan aan een verenigd Europa, en dat het vormen van geïmproviseerde coalities de VS meer aanspreekt dan het bijhouden van het bestaande partnerschap.

Dit betekent niet dat het op alle terreinen slecht gesteld is met de Europees-Amerikaanse verhoudingen. Vooral op economisch gebied is de vriendschap tussen de EU en de VS springlevend, en kunnen de banden na de uitbreiding nog eens aangehaald worden, omdat de snelst groeiende economieën van Europa nu binnen de

gelegen. Des te schrijnender is het om te zien hoe dit saamhorigheidsgevoel op het diplomatieke vlak in de laatste jaren afgebrokkeld is.

In 2001 verklaarde George W. Bush plechtig dat de Amerikanen zich ten doel stelden om de valse scheidslijnen die Europa verdeeld houden, uit te wissen. Ook waarschuwde hij ervoor dat als Europa en Amerika verdeeld zijn, dit meestal tot tragische gevolgen leidt. Deze woorden klinken drie jaar later als uit een vervlogen tijdperk. Om deze valse scheidslijnen uit te wissen heeft de EU het equivalent van twee Marshall Plannen uitgegeven om de Centraal Europese landen

voor te bereiden op het lidmaatschap, maar de erkenning van Amerika hiervoor blijft uit. Blijkbaar is de aandacht naar elders verschoven. Deze verschuiving blijkt ook uit de moeite die de Amerikanen hebben om te begrijpen dat voor de meeste EU landen de toetreding van Turkije verre van een vanzelfsprekendheid is. In Washington ziet men niet de problemen die Turkije heeft met bijvoorbeeld mensenrechten als een minder ernstig struikelblok voor aansluiting bij de EU dan in Europa zelf. Dit geeft de Amerikaanse koerswijziging aan van een focus op een verenigd Europa naar een focus op het verspreiden van democratie in het Midden Oosten. Als Turkije lid zou worden van de EU, zou dat in Amerikaanse ogen een belangrijke brug slaan naar de islamitische wereld. En daarom moet de EU volgens de Amerikanen zo snel mogelijk beginnen met onderhandelingen over de toetreding van Turkije.

In Europa zelf wordt daar heel anders over gedacht. De Franse President Chirac verklaarde onlangs nog dat als Turkije ooit tot de EU zou toetreden, dit zeker niet binnen nu en 10 jaar zou gebeuren. Dit heeft, behalve met een dubieuze mensenrechten-staat van dienst, ook te maken met het feit dat Turkije volgens velen historisch gezien geen deel uitmaakt van het Europa-gevoel (voor zover aanwezig) bij de huidige EU inwoners. De verschillende ideeën die bestaan over waar het continent Europa ophoudt, zijn niet alleen lastig, maar ook fascinerend. Ligt Turkije in Europa of niet? Duidelijk is dat vragen over het wel of niet behoren tot de Europese familie afgezet moeten worden tegen het risico van het uitsluiten van het enige voorbeeld van een moderne seculiere islam. De Europeanen lijken meer belang te

"Het is verontrustend dat het de Amerikanen zo weinig kan schelen dat de EU tien nieuwe leden heeft gekregen, waarvan er acht ooit deel uitmaakten van het Sovjet blok"

GEEF DE PEN DOOR AAN...

hechten aan het eerste, de Amerikanen zijn meer gericht op het tweede dilemma.

Behalve de kwestie-Turkije, gaat het hele idee van de EU, de complexiteit en het opgeven van een deel van de nationale soevereiniteit veel Amerikanen te boven. Voor een Amerikaan is er weinig zo ondenkbaar als een situatie waarin de VS, Mexico en Canada zo geïntegreerd zouden zijn

als de EU, en dat een Mexicaan in Ottawa de rentepercentages voor de Verenigde Staten zou vaststellen.

De grote vraag is hoe de VS zich zal opstellen ten opzichte van de nieuwe, uitgebreide EU. Kiezen voor de EU, zoals de tien nieuwe lidstaten hebben gedaan, betekent namelijk ook de verplichting om gemeenschappelijke Europese standpunten in te nemen, en die zouden wel eens op gespannen voet

kunnen staan met hun sympathieën tegenover Amerika. □

Casper van den Berg

Caspar van den Berg is aio aan de Vakgroep Bestuurskunde. In zijn onderzoek richt hij zich op de invloed van Europeanisering op politiek-ambtelijke verhoudingen binnen het nationale stelsel van EU-lidstaten.

Agenda

Half oktober
WRR-excursie

12 november
Heinekenexcursie

Half november
Debat Europese Grondwet i.s.m. LSV Minerva

Precieze data waren nog niet bekend bij het ter perse gaan van deze Bestuurskundige Berichten

Prikbord

*** Indien u in het collegejaar 2004-2005 geen B.I.L.-lid meer wilt zijn, dient u uw lidmaatschap **vóór 1 juli 2004** schriftelijk op te zeggen bij de B.I.L.:

B.I.L.
Wassenaarseweg 52
Postbus 9555
2300 RB Leiden

*** Vind je het leuk bestuurskundig gerelateerde stukken te schrijven? Stuur ze dan naar de redactie van Bestuurskundige Berichten op bovengenoemd adres.

*** Heb je een adreswijziging? Geef het even door aan de Secretaris op bovenstaand adres.

Tentamen Uittreksel Bank

De B.I.L. is altijd geïnteresseerd in nieuwe uittreksels. Heb jij een uittreksel gemaakt en wil je deze aan de B.I.L. overdragen? Neem dan contact op met Matthijs Groeneveld, Commissaris Onderwijs. Aan de hand van de kwaliteit, omvang van het uittreksel en de moeilijkheidsgraad van de literatuur zal er een vergoeding worden vastgesteld.

OPLEIDINGSCOMMISSIE

Beste Bestuurskundestudenten,

Met het aanbreken van een nieuw collegejaar is het ook tijd voor een wisseling van de wacht van de studentleden van de opleidingscommissie. Afgelopen maand juli hebben jullie gestemd op ons als kandidaten, waarvoor onze hartelijke dank. Wij willen dit jaar zoveel mogelijk verbeteringen tot stand brengen met betrekking tot de opleiding. Aangezien wij alle studenten Bestuurskunde vertegenwoordigen in de opleidingscommissie hopen we dat jullie ons op de hoogte willen houden van wat er speelt onder de studenten. Heb je klachten of kom je problemen tegen stel ons op de hoogte door ons een mailtje te sturen.

Wij wensen jullie een succesvol collegejaar toe.

Koen Bartels
Matthijs Groeneveld
Leonique van Tol

K.P.R.Bartels@umail.leidenuniv.nl
M.J.Groeneveld@umail.leidenuniv.nl
Leoniquevantol@planet.nl

Meer weten over de opleidingscommissie?

www.bestuurskunde.leidenuniv.nl

onder het kopje 'organisatie'

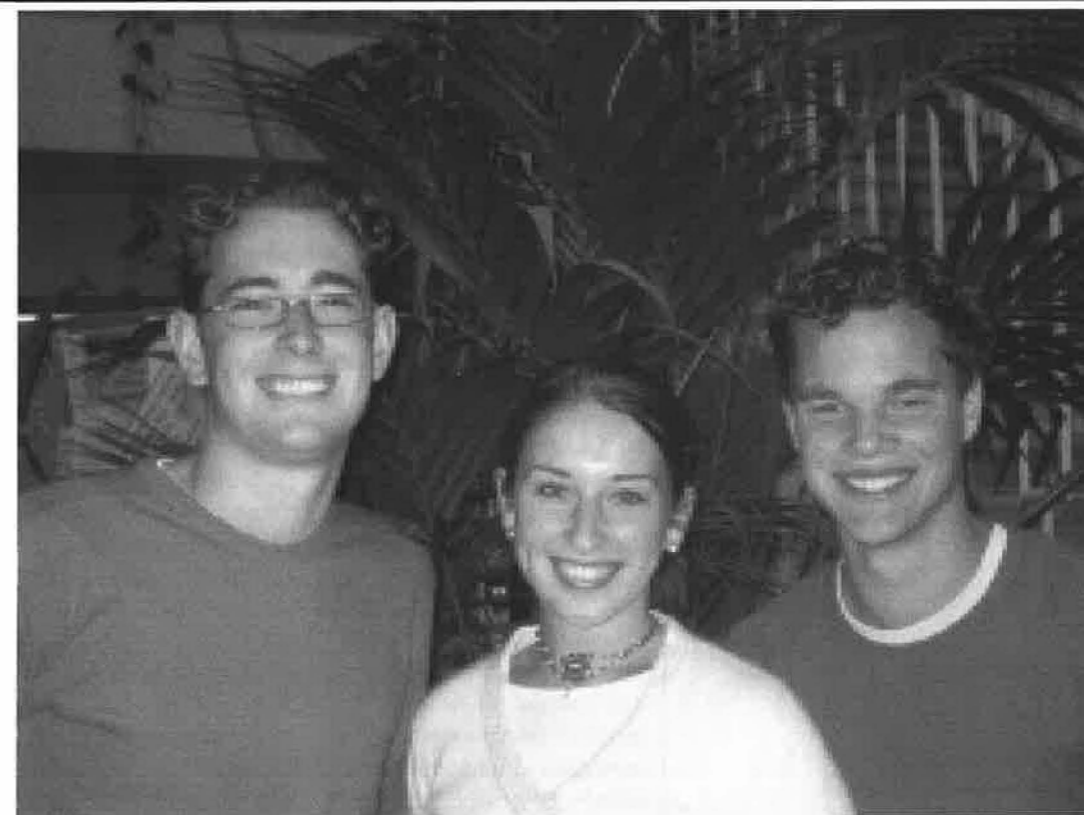

foto: v.l.n.r. Koen Bartels, Leonique van Tol en Matthijs Groeneveld

EINSTEIN

TERRAS-EETCAFÉ-BAR

Nieuwe Rijn 19
2312 JC Leiden
tel. 071-5135370

VERSLAG: SUMMERSCHOOL

**"When a man is tired of London,
he's tired of life" (Samuel Johnson)**

De vakantie is afgelopen en het nieuwe collegejaar is inmiddels begonnen. Velen zullen hun tijd hebben doorgebracht aan het strand, in discotheken, in ieder geval zover mogelijk bij de collegebanken vandaan. Zo niet wij, Wouter Zantinge en Mathijs van de Waardt, die er nota bene voor kozen een summerschool te volgen aan de London School of Economics and Political Science (LSE).

De redenen om summerschools te volgen zijn zeer divers: de één gebruikt het om efficiënties weg te werken, de volgende om zijn talenkennis te verbeteren en een ander om zich te verdiepen in een specifiek vakgebied. Onze aanleiding om naar deze summerschool te gaan was een combinatie van redenen: enerzijds om onze Engelse taalvaardigheid te verbeteren en mensen te ontmoeten, maar anderzijds om de sfeer van studeren in het buitenland te proeven aangezien wij beiden het voornemen hebben een masterprogramma in het buitenland te volgen.

De summerschool van de LSE is de grootste ter wereld met een totaal van ongeveer 2700 deelnemers, verdeeld over twee sessies van elk drie weken.

Voorafgaand aan elke sessie bestond de mogelijkheid een 'preparatory English course' van een week te volgen. Van deze laatste mogelijkheid hebben wij dankbaar gebruik gemaakt en het bood ons de gelegenheid onze medestudenten en de universiteit te leren kennen voordat het 'echte werk' begon.

Het vak in ons hoofdprogramma was getiteld 'Democracy, Power and Conflict' en is, zoals bijna alle summerschoolvakken op de LSE tevens opgenomen in het normale curriculum. De vier docenten behandelden de verschillende visies op het begrip democratie, de invloed die democratie kan hebben op het beheersen van ethno-nationale conflicten en enkele voorbeelden waar democratiseringsprocessen hebben plaatsgehad: Noord-Ierland, Rusland, Oost-Europa en Latijns Amerika.

Onze accommodatie werd verzorgd door de accommodation office, die niet alleen de summerschool studenten aan

een (tijdelijk) dak boven het hoofd hielp, maar ook de reguliere studenten. We kwamen dan ook terecht in een 'residence', waar ook reguliere studenten verbleven, op zo'n twintig minuten loopafstand van de universiteit. In tegenstelling tot de meeste (Britse) universiteiten is het grootste gedeelte van de reguliere studenten niet uit het land zelf afkomstig maar ligt de nadruk op het

"Er bestaat niet zoiets als een 'Londens kwartiertje', hetgeen ons al bij het eerste college duidelijk werd."

internationale aspect: een groot gedeelte van de studenten woont dan ook voor kortere of langere tijd in een LSE 'hall of residence'.

De gewone collegedag begon met het bekende, stevige Engelse ontbijt om vervolgens richting de LSE in het centrum van Londen te lopen. Om tien uur begon de dag met een seminar van een uur, waarin de stof van het college van de dag ervoor werd besproken middels de presentaties van twee studenten. Vervolgens was er gelegenheid in de bibliotheek gebruik te maken van de indrukwekkende collectie en de ICT-faciliteiten.

Tegen half één was het de gewoonte met een groep te lunchen in de kantine om tegen tweeën ons richting de collegezaal te begeven. In tegenstelling tot wat in de Leidse academische

wereld gewoon is, bestaat er niet zoiets als een 'Londens kwartiertje', hetgeen ons al bij het eerste college duidelijk werd. Colleges duren normaliter drie uur en het hangt van de genegenheid van de verschillende docenten af hoe lang de koffiepauze duurt (soms maar vijf minuten!).

Om vijf uur was zo het officiële programma afgelopen en begon het informele avondprogramma. Helaas was gedurende de zomerperiode de mensa van de LSE niet in de avond geopend, zodat we waren aangewezen op de Londense horeca om in onze avondmaaltijd te voorzien. Het levensonderhoud in Londen is over het algemeen erg duur, wat zeker te merken is aan de restaurantprijzen. Pubs bieden daarentegen een goedkopere, maar wel iets minder uitgebreide kaart, zodat vette fish 'n' chips haast niet te vermijden zijn. Studenten blijken creatief te zijn in het vinden van de goedkoopste pubs en clubs, wat echter niet betekent dat je kunt voorkomen dat je sporadisch in een nachtclub belandt waar je alsnog vier pond voor een biertje betaalt.

Door dit drukke programma was er eigenlijk alleen in de weekenden tijd voor enig toeristisch tijdverdrijf, zodat we uiteindelijk nog niet de helft van de bezienswaardigheden hebben bezocht die we vooraf in onze Capitoel-reisgids hadden aangetekend. Wat Londen erg plezierig maakt is dat de meeste musea gratis zijn. Wereldberoemde musea als het Tate Modern, the National Gallery en het British Museum zijn zeker de moeite waard. Wij hadden bovendien erg geluk met het weer en hebben met onze nieuwe vrienden Londen verkend.

The London School of Economics

Een erg interessant fenomeen is Speaker's Corner, hier vindt men op zondagochtend allerlei rare snuiters die hun visie op de wereldproblematiek uiteenzetten, van verstokte communisten tot godsdienstige fanatici. Het allerleukste is natuurlijk om met *mister speaker* in debat te gaan.

week; het tweede vond plaats op de laatste dag. Beide tentamens bestonden uit zes essayvragen, waarvan je er twee moest kiezen om uit te werken.

Na beide tentamens in de pub informeel geëvalueerd te hebben werden alle vrijdagavonden feesten georganiseerd door de Student's Union, met als hoogtepunt de laatste vrijdagavond de befaamde 'foam party'. Na een intensieve, maar zeer interessante vier weken zat voor ons het **summerschoolprogramma** erop.

Een summerschool kan om velerlei redenen erg leerzaam zijn en geeft je - ondanks de relatief

korte periode - een aardig beeld van studeren in het buitenland. Daarnaast houd je er wereldwijde contacten aan over, verbetert je Engels en misstaat het natuurlijk niet op je cv. De kosten

kunnen natuurlijk een probleem vormen, maar zijn vergelijkbaar met een gemiddelde strandvakantie. Iedereen die iets meer in zijn vakantie wil dan zon, zee en strand kunnen wij een summerschool zeker aan raden. □

Wouter Zantinge & Mathijs van de Waardt

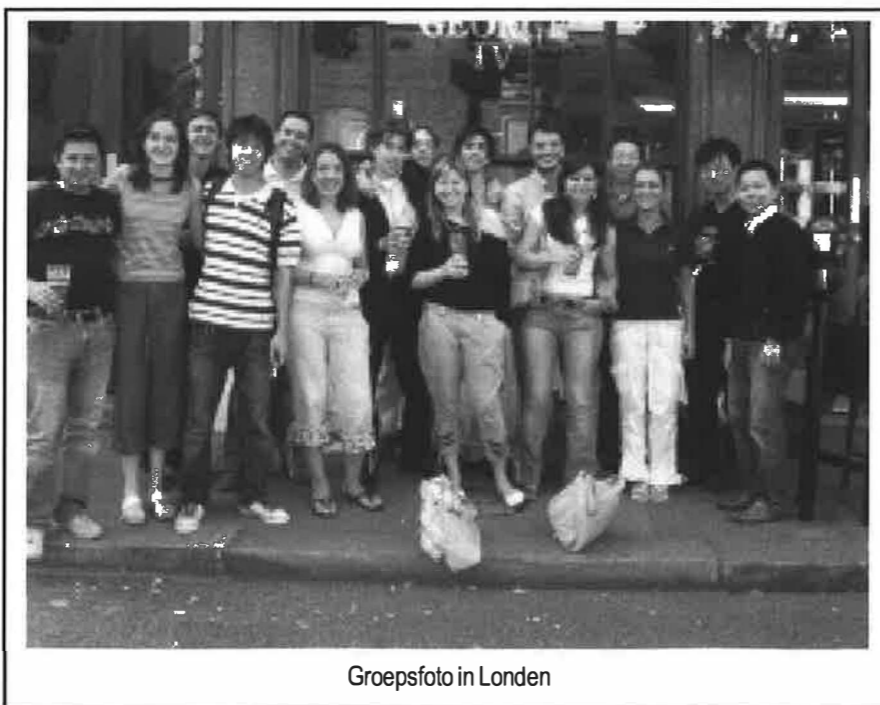
Voor informatie over de summerschool van de LSE kun je de website bezoeken: www.lse.ac.uk/summerschool, maar universiteiten over de hele wereld bieden gevarieerde zomerprogramma's aan: het loont dan ook de moeite om eens op zoek te gaan.

"Colleges duren normaliter drie uur en het hangt van de genegenheid van de docent af hoe lang de koffiepauze duurt (soms maar vijf minuten!)."

Eén van de allerleukste dingen van de summerschool was uiteraard het contact met andere studenten, die van over de hele wereld afkomstig waren. Relatief veel mensen waren afkomstig uit Europa, met name uit Spanje en andere landen rond de Middellandse Zee. Opvallend was ook dat gezien de afstand relatief veel Japanse en Chinese studenten deelnamen aan het programma. Amerikanen waren er ook: taalproblemen vormden voor hen geen obstakel. In de eerste week kwamen we in contact met verschillende summerschool studenten met wie we al snel een leuke groep vormden en regelmatig uitgingen. Iets wat niet al te problematisch was: de pubdichtheid is bijzonder hoog.

We besloten ook Engels tegen elkaar te spreken, niet alleen omdat dat beleefder was tegenover de rest van de groep, maar ook omdat het ons voornemen was vloeiend in die taal te worden. Die basisgroep is eigenlijk tot het einde gebleven; tijdens de volgende week groeide de groep steeds meer met mensen die de 'preparatory course' niet gedaan hadden. Na terugkomst onderhielden we nog steeds contact met verschillende mensen en de eerste afspraken voor bezoeken over en weer zijn al gemaakt.

Naast dit aangenaams moest natuurlijk ook gestudeerd worden: de beoordeling van het vak gebeurde aan de hand van het gemiddelde resultaat van twee tentamens. Het eerste, een mid-term tentamen, vond plaats na anderhalve

Groepsfoto in Londen

Verslag van het Landelijk Congres der Bestuurskunde 2004: 'Grenzeloos vernieuwen?'

"The only way to discover the limits of the possible is to go beyond them into the impossible." (Arthur C. Clarke)

Het is inmiddels al enige tijd geleden, maar daarom niet minder interessant om aandacht aan te besteden: het LCB 2004 Grenzeloos Vernieuwen? Vernieuwen is (zoals de titel al zegt) grenzeloos en immer actueel. Ondanks de ruimte tijdsduur tussen het uitkomen van deze BB en de datum waarop het congres gehouden werd (18 en 19 mei 2004), wil de redactie u een klein verslag niet onthouden. Niet in de laatste plaats omdat Leiden het congres dit jaar weer eens mocht organiseren.

Voor dat ik verder inga op de twee bijzonder interessante congresdagen zal eerst kort uiteengezet worden wat het LCB eigenlijk is. Het Landelijk Congres der Bestuurskunde valt onder de verantwoordelijkheid van het Landelijk Overlegorgaan Bestuurskunde (LOB), waar de B.I.L. onderdeel van uit maakt en is verbonden met de Vereniging der Bestuurskunde (VB). Het doel van het LCB is om eens per jaar twee congresdagen te organiseren die betrekking hebben op een bestuurskundig relevant thema. De doelgroep van het LCB zijn professionals, docenten en uiteraard studenten Bestuurskunde. Het is de intentie vanuit het LOB dat ieder jaar door een andere studievereniging een commissie wordt opgestart om het LCB te organiseren. In praktijk wil dit nog

vond het eerste LCB, georganiseerd door Leidse studenten Bestuurskunde, plaats in Den Haag. Het thema was destijds de relatie tussen politiek en media. LCB 2002 werd georganiseerd door Bestuurskunde studenten aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en had als thema 'Toezicht en Controle'. Vorig jaar werd het LCB georganiseerd door Nijmegen, met als thema 'Bouwen aan vertrouwen'.¹ Dit jaar was het de beurt aan Leiden om het LCB wederom te organiseren. Het LCB 2004 werd weliswaar door Leiden georganiseerd, maar vond plaats in het Congrescentrum de Leeuwenhorst in Noordwijkerhout. Nadat een kort bustochtje ondernomen was om het congrescentrum te bereiken werden alle deelnemers welkom

geheten door Hendriekje van der Meer, voorzitter van het LCB 2004. Hendriekje memoreerde dat bestuurlijke vernieuwing, waar het thema betrekking op had, al sinds 1967 tot opschudding in politiek-bestuurlijk Nederland leidt. Het bestuurlijke vernieuwingsproces werd volgens Hendriekje voortdurend geconfronteerd met tal van barrières. De inzet van het congres was volgens haar om te achterhalen of deze barrières daadwerkelijk grenzen voor vernieuwing vormen of dat vernieuwing juist grenzeloos is.

'Slaagt de beleidsaanpak, dan moet je intensiveren, want we willen meer en beter, faalt de beleidsaanpak, dan moet je ook intensiveren om het project te laten slagen.'

wel eens anders lopen, gezien het feit dat het LCB al voor de tweede keer door Leiden georganiseerd werd. In 2001

Nadat prof. dr. Paul 't Hart als dagvoorzitter was voorgesteld en decaan prof. dr. Theo Toonen een

welkomstwoord namens de Faculteit der Sociale Wetenschappen had uitgesproken, hield prof. dr. M.J.W. van Twist, hoogleraar aan de universiteit van Nijmegen en voorzitter van de VB (Vereniging der Bestuurskunde) een interessante lezing waarbij hij verder dan verbale vernieuwing trachtte te gaan.

Prof. dr. Van Twist nam in eerste instantie zijn publiek mee op een uitstapje door de bestuurlijke geschiedenis, om te onderstrepen dat er sprake is van een cyclische belangstelling voor vernieuwing. Hij benadrukte dat historisch besef van belang is om te doorzien dat de bestuurlijke taal weliswaar varieert, maar de praktijk weinig verandert. Hierbij liet Van Twist er geen twijfel

'Het bestuursproces moet zichtbaarder, transparanter, enkelvoudiger en minder complex worden gemaakt'

over bestaan dat bestuurlijke oplossingen op zichzelf vrij overzichtelijk zijn. Een flexibele, transparante en daadkrachtige overheid was volgens hem de wens van iedere vernieuwer. De vraag moest dan ook niet gericht zijn op de inhoudelijke analyse of welke richting vernieuwing op moet, maar hoe deze vernieuwing te realiseren valt. Van Twist haalde vervolgens een aantal praktijkvoorbeelden en factoren aan die beleid tot een falen of succes maken. Zo ging Van Twist kort in op de tragedie van vertraagd beleid, de rol van de media en werd Wildavsky's 'Doing better, feeling worse' uitspraak door Van Twist gememoreerd.

Echte oplossingen om verbale vernieuwing voorbij te gaan droeg Van Twist helaas niet aan. Wel maakte de Nijmeegse hoogleraar duidelijk dat vernieuwing een kwestie van volhouden is. 'Slaagt de beleidsaanpak, dan moet je intensiveren, want we willen meer en beter, faalt de beleidsaanpak, dan moet je ook intensiveren om het project te laten slagen.', aldus Van Twist.

Na deze lezing mocht drs. R.A.C. Praat kort uiteenzetten wat de Algemene Rekenkamer (ARK) met vernieuwing te maken heeft en hoe grenzeloos haar werkterrein is. Na een korte introductie over de ARK maakte drs. Praat duidelijk dat de ARK zich bezighoudt met Verantwoording en toezicht en Aansluiting van beleid en uitvoering. Met deze twee pijlers tracht de ARK eraan bij te dragen dat

makkelijker gezegd dan gedaan was. Als afsluiter van het forum sleepte 't Hart er dan ook een aantal *do's* en *don'ts* voor vernieuwers uit. Hierbij bleek vooral commitment essentieel voor vernieuwing. Na dit forum was er de mogelijkheid om tijdens de lunch even bij te komen. Met de theoretische beschouwingen van voor de lunch in het achterhoofd was het tijd om kennis te maken met de praktijk. Na de lunch werden er diverse workshops gegeven met thema's variërend van 'de gekozen burgemeester' tot 'vertrouwen in netwerken'. Wie uiteraard op een congres over grenzeloos vernieuwen niet kon ontbreken was minister Thom de Graaf van Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties. De minister bleek zichzelf als taak te hebben gesteld de zaal ervan

te overtuigen dat men voor vernieuwing niet bang hoefde te zijn. Vernieuwing was volgens hem vooral gestoeld op 'Minder Regels en Meedoen', toegepast op diverse bestuurlijke terreinen. Om zijn pleidooi voor vernieuwing kracht bij te zetten liet de minister aan de hand van de controlerende, wetgevende en volksvertegenwoordigende functies van de Tweede Kamer zich kritisch uit over diezelfde Tweede Kamer. Als conclusie bracht De Graaf naar voren dat voor een betere parlementaire democratie een vernieuwing van het politiek-bestuurlijke stelsel onmisbaar is, waarbij het volgens Thom nu tijd is voor fundamentele vernieuwing. Vervolgens werd door dhr. Naber van B&A de B&A Essayprijs uitgereikt aan vierdejaars bestuurskundestudent Youri Hildebrand voor zijn essay 'De vicieuze vernieuwingscirkel', waarna er een lezing van dhr. Doorn was. Paul 't Hart sloot de dag vervolgens als dagvoorzitter af.

Om bij te komen van de eerste dag was er een overvloedig diner georganiseerd door het LCB 2004. Een ieder die zich hiervoor had opgegeven kon zich hier aan rijkelijk te goed doen, waarna het tijd was om energie op te doen voor de volgende dag.

Grenzeloos vernieuwen?

o.l.v. dagvoorzitter Pieter Hilhorst volgde. 's Middags was er wederom de mogelijkheid om de bestuurlijke praktijk te ervaren. Ditmaal waren er een achttal masterclasses georganiseerd. Het gaat te ver om alle masterclasses hier te behandelen, maar een tweetal wil ik er toch uit lichten. Anders dan verwacht bleek tijdens de masterclass 'Lobbyen, meer dan hobbyen', dat lobbyen niet zozeer om het verkopen van beleid gaat, maar eerder beïnvloeden van politieke besluitvorming voor organisaties betreft. Bij de masterclass 'Vernieuwing als ontdekkingsreis' werd er ingegaan op organisatieveranderingsprocessen vergeleken met een reis, om zo duidelijk te maken dat organisatieverandering niet alleen gericht dient te zijn op structuurkenmerken. Met name dynamische aspecten van het

veranderingsproces hoe er veranderd moest worden stonden centraal tijdens de masterclass. Na deze praktische kennismaking met vernieuwing liep het congres inmiddels op zijn einde. Het LCB 2004 werd afgesloten met een spetterende lasershow en zoals gebruikelijk met een borrel. Gedurende het congres is duidelijk geworden dat het vernieuwingsproces een proces is van verschillende dimensies, waarbij men grenzen zowel zal moeten verleggen, als mede tegen de grenzen van vernieuwing aanloopt. Het praktisch nut van vernieuwing is derhalve aan grenzen onderhevig. Echter in een samenleving die voortdurend in ontwikkeling en verandering is, is vernieuwing onmisbaar en daarmee grenzeloos. Niet voor niets prijkt bovenaan dit stuk het citaat van Clarke, dat de grenzen aan het mogelijke slechts zichtbaar worden als men voorbij het onmogelijke gaat. Deze uitspraak, het

onmogelijke mogelijk maken, is een uitdaging die volgens mij voor alle bestuurskundigen opgaat, minder complex worden gemaakt. □

Hessel Heins

Noten

¹ Bart van Nierop, Bestuurskundige Berichten 18^e jaargang, nummer 3, 'Crisis', 2003

Voor wie geïnteresseerd is in een uitvoeriger verslag van het LCB 2004, voor 5,- euro is een congresbundel van het congres verkrijgbaar, door te mailen naar info@lcb.nl.

De BB-commissie 'Druk Werk' 2003-2004

Mathijs van de Waardt
Penningmeester

Peter Kasbergen
Voorzitter

Bart van Horck
Secretaris en Commissaris BB

B.I.L.-bestuur 2004-2005

Petra Puister
Commissaris Buitenland

Elvira Visser
Commissaris Acquisitie & Promotie

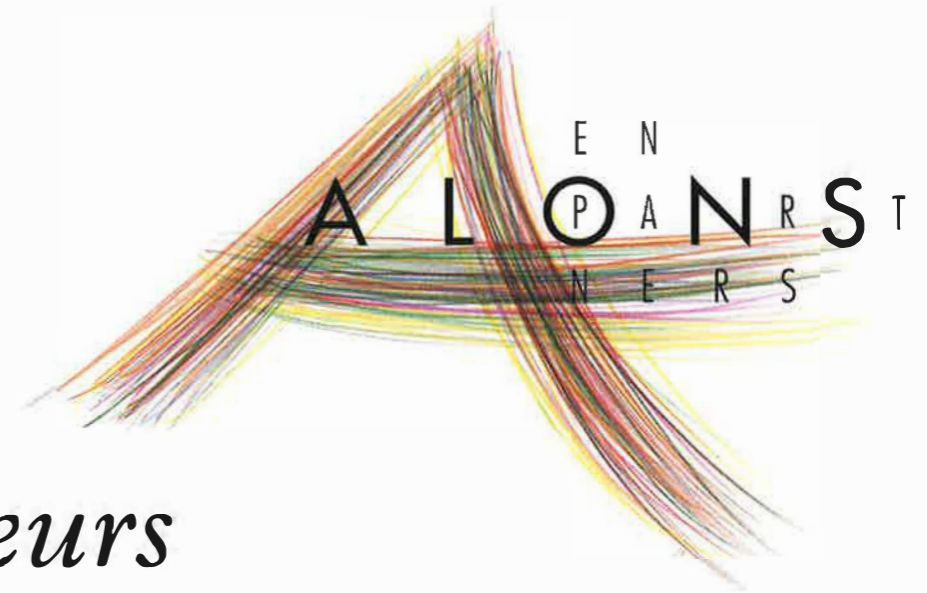

Matthijs Groeneveld
Commissaris Onderwijs

Simone van Elk
Commissaris Activiteiten en Lustrum

Alons & Partners
Consultancy bv

Adviseurs

Alons & Partners Consultancy bv is een adviesbureau in het hart van Den Haag. Is werkzaam binnen de overheid, het onderwijsveld en het bedrijfsleven. Heeft grote affiniteit met beleidsvelden als openbaar bestuur, openbare orde en veiligheid, justitie, verkeer en vervoer, milieu, onderwijs en waterbeheer.

Alons & Partners beschouwt mensen en organisaties, projecten en processen als gelijke zijden van één geheel en helpt ze alle vier beter functioneren. Door er te zijn als het nodig is, met alleen dat wat nodig is. Versterkt uw eigen organisatiekracht door inzet van project- en procesmanagement, interactieve beleidsvorming, verandermanagement, conflictbemiddeling, coaching en HRM.

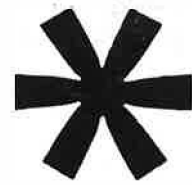
Alons & Partners is gehuisvest in het fraai gerestaureerde 17de eeuwse Pageshuis, een gezichtsbepalend monument aan het Lange Voorhout. Een unieke historische huisvesting waarmee wij ons dagelijks gelukkig prijzen en waar wij gaarne onze gasten ontvangen.

Alons & Partners
Consultancy bv

Lange Voorhout 6
2514 ED Den Haag
T +31 (0)70 365 99 54
F +31 (0)70 361 70 50
E office@alons.nl
I www.alons.nl

Kooyker

**voor je
studieboeken...**

...en meer!

Breestraat 93 & 127, 2311 CM Leiden

Telefoon (071) 5160500

E-mail: bree127@kooyker.nl

www.kooyker.nl